БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

1960 ч. ДЕКАБРЬ 1 ЧЕТВЕРГ № 281 (4765)

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Өртээ 20 көп.

ЧЫЛДЫҢ СӨӨЛГҮ АЙЫ

— Төрээн чурттуң мурнунга хүлээлге алыры, оны күүседири харысалгалыг-даа, алдарлыг-даа херек болгай. Мен, чеди чылга алдар кылдыр бодумга алган социалистиг хүлээлгемни чедиишкинниг күүседип, ам 1963 чылдың санынга киириштир ажылдап турар мен. Ол-даа биче ышкаш сагындырар-дыр, ам-даа эки ажылдаары күзенчиг. Ынчангаш чеди чылдың ажыл нормазын 1961 чылда—чеди чылдың үшкү чылында күүседирин хүлээндим — деп, Кызылдың ийиги чүк АТК-зының чолаачызы, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Дмитрий Любкин сорук кириишкинниг чугаалаан.

Оон үлегерин эдергеннер ол АТК-да хөй. Коллективтиң күш-ажылчы ниити чедиишкиннери ында ажылчын бүрүзүнүң үткүлдүг ажылдаанындан, партия, профэвилел организацияларының чолаачылар болгаш септекчилер ортузунга организакчы, масса-политиктиг ажылды эжиженкининден дыка хамаарылгалыг болган. Ынчангаш ол АТК чүк сөөртүлгезинин чыл планын ноябрь 1-де күүседкенин рапорттаан, а ноябрьның 24-ке чедир база бир айның планын күүседкен, чыл төнчүзүнге чедир 60 мың тонна чүкту немей сөөртүрүн, 1 миллион тонна-километрни немей күүседирин хүлээнген.

Совет кижилериң күш-ажылчы көдүрүүшкүнүнүң күчүлүг чалгыының, чеди чыл планын долдур болгаш ажыр күүседир дээш бүгү улустуң чаржының амыдыралда хайныгын турарының өске-даа хөй-хөй чижектери бар. Чеди чылдың ийиги чылының бүдүрүлге планын чедиишкинниг күүседип турарын транспорт организациялары болгаш үлетпүр бүдүрүлгелери, тус-тус ажылчыннар, бригадалар улай-улай рапорттаан эгелээннер. Ол бүгү биске дыка өөрүнчүг!

Ынчалза-даа чамдык бүдүрүлгелер, тудуг организациялары бүдүрүлге программазын болгаш боттарының социалистиг бедиткен хүлээлгелерин күүсетпейн, ниити чедиишкиннерин темпизин оожумнадып турары канчап-даа таарышпас. «Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелелиниң ажылчыннарының ортузунда кижизидилге ажылы, социалистиг чарыш багай организастаттынган. Бо чылдың 10 айларында тудуг материалдарының чөвү-биле ацаа 3 мың кижи-шак адаа туруушкун болган. Эргелел үш квартал иштинде 914 мың рубль коргаралдыг ажылдаан. 9 ай иштинде 2 миллион туйбу, 2 мың кубометр тудуг ыяжы чедир бердинмээн. Элегестиң шахта эргелели 6 мың ажыг тонна хөмүр дашты чедир бербээн. Алгы заводу чылдың баштайгы кварталында эки ажылдап турган, а сөөлгү айларда планын күүсетпээн. Кызылдың далган дээрбези эң багай ажылдаан. Ынчангаш хоорайның бүдүрүлгелери үшкү кварталда 184 мың рубльдің продукциязын чедир бербээн.

Шуурмактың үлетпүр комбинады чылдың баштайгы чартында үүгээр ажылдааш, а сөөлгү үш айларда план күүсетпээн. Ында күш-ажылдың механизациязы эжиживээн, ажылчыннар доктаамал эвес ажылдап турар апарган.

Чурталга тудуунга капитал салыышкынының база бажыңнарны ажыглалга киирериниң планы областа күүсеттинмейн турар. Бо талазыбиле Бай-Тайга районга бердинген 567 мың рубльдің үүлге 30,3 хуузу ажыглаттынган. Шагаан-Арыг, Кызыл-Мажалык, Чадаана АТК-лары чүк сөөртүлгезиниң бот-үнезин мурнукузундан аартатканнар.

Чеди чылдың планын долдур болгаш ажыр күүседири—бистиң эң-не кол сорулгавыс, Төрээн чурттуң коммунизмче оруктап шиитпирлиг базымы болур. Ындыг төлээде, чеди чылдың чыл санында-ла ажыл-агыйжы сорулгаларны бүдүрүлге бүрүзү чедиишкинниг боттандырган турар ужурлуг. Ам чеди чылдың ийиги чылының сөөлгү айы арткан. Ынчангаш бүдүрүлге, транспорт, тудуг чери бүрүзүнге бердинген чыл планы ыяавыла күүсеттинген турзун дээш, оон уламы-биле чеди чылдың үшкү чылы база-ла эки эгелезин дээш чылдың бо сөөлгү айында хүн бүрүнүң организастыг ажылын чер-черге күштелдирери, социалистиг чарыштың тугун улам бедих көдүрери партия, профэвилел, комсомол организацияларының чугула сорулгазы.

Чарыштың кол утказы болза, күрүне планын, бедиткен хүлээлгелерни күүседир болгаш ажыр күүседир дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, чиг-этти, материалды эки камнаар дээш, продукцияның шынарын бедидер, бот-үнезин чиигедир дээш демисел болур. Ындыг чарышка чүгле мурнакчылар эвес, харын ортумак болгаш куду көргүзүглериг бүгү ажылчыннар киржир, ынчангаш хожудап турарларны мурнакчыларның деңнелинге чедир көдүрер, бүдүрүлгениң ниити чедиишкиннерин хандырар херек.

Эалчег, участок, бригада, ажылчын бүрүзүнүң ажылының түңнелин үндүрүп, оны бүдүрүлге коллективинин, цехтың, бригаданың хуралдарынга чугаалажып, мурнакчыларны чогуур үезинде илередип, мактап турары—социалистиг хүлээлгелерни күүседир дээш, мурнакчыларның деңнелинге чедер дээш бүгү ажылчыннарның ниити чүткүлүн күштелдирер. Ол ажылдарны организастаарынга коллектив бүрүзүнүң администрациязы, партия, профэвилел, комсомол организациялары бир дөмей харысалгалыг болур ужурлуг.

СЭКП Төп Комитединиң ээлчеглиг декабрь Пленуму ажыл-агый чылының төнчүзүнүң шиитпирлиг хүннеринде болуп эрттер төлээде, аңаа утказыг бүгү социалистиг хүлээлгелериниң күүселдерин хынаар болгаш түңнеп үндүрер, маңаа холбаштыр чаа чылдың социалистиг чарышын эгелээр ужурлуг. Бистер чедип алдынган үүлге оожургавайн, чедиишкиннерни улам өстүрүринге, ажылда четпестерни дидими-биле илередиринге, оларны өй-шаанда чайладырынга чанчыккан бис. Ынчангаш бүгү планнарның болгаш социалистиг хүлээлгелериниң ыяавыла күүселдези дээш бүдүрүлгеге, транспорттуң, тудугнуң коллектив бүрүзүнге чылдың сөөлгү айында улам шалыпчы ёзу-биле ажылдаалынар!

Бойдус газы-биле ажылдаар

ТАШКЕНТ. (СЭТА). Узбекистанның соңгу кыдыында туттунуп эгелээн электростанцияның күчүзү 1 миллион 200 мың киловатт болур.

Кызыл-Кумыдан келген чиик үнелиг бойдус газы болза электростанцияның одалгазынга ажыглаттынар. Джаркан — Бухара — Самарканд — Ташкент аразының хоорза-оруун таварааш, ол газ электростанцияга чедер. Ол хоорзаның тудуушкуну каш-ла хонгаш доостур чыгаан.

Ташкентиниң ол ГРЭС-зи болза ажык хевирлииниң талазы-биле Орта-акы Азияда эң баштайгы станция болур.

Соңгу чүкче орук

ЧИТА. (СЭТА). Читаның автотрелиниң автомашиналарының колоннаазы Витима хемниң дошталдыр донуп калган унун дургаар шимчеп чорупкан. Доштуг орук чүс-чүс километр шөйүлген болгаш ырак-даа. Ол оруктап чоруткаш, тайгада турар уургайларга, дагжылар чурттап турар суурларга үлетпүрүнүң дериг-херекселдерин болгаш чүүл бүрү бараанларны сөөртүп чедирип турар.

Даг-даштыг сыннарның эдектерин дургаар шөйүлген Байкал ындының арга-эзимнери-биле Соңгу чүкче чоруткан ийиги кышкы орукту база чаарттып турар. Ол орук болза Чита областың эң-не ырак-узак дээн Кызлар районунуң Могоча деп демир орук белдири-биле тудуштурар. Оруктун дал ортузунда, тайга сыннарының ханыызында ниити чуртталга черлиг болгаш кызыл булунуг гаражты, столоваяны, хлеб быжырар черни, чунар бажыңны тургускан. Оон өске черлерде сес бажыңнарны база-ла орук дургаар тудуп тургускулаан. Ол бажыннарга база-ла дыштанып, агаар-бойдустуң экижирин манап, чылыг аъш-чемни ап-даа болур. Могочадан мың километр хире черни машиналар ийи хүннүң дургузунда маңнап эртип турар.

Маадырлыг чорук

БАРНАУЛ. (СЭТА). Хар-дүвүлүг хат хенертен келген. Хойлар ону билип каалы, ол-бо талаларже маннышкаш туруп бергеннер. Даг-алтай автономныг областың «Коммунизмче орук» колхозунуң хой кадарчызы Зухия Нуртазанова кадарчылар бажыңынче дүзламчы дилээр дээш маңнапкан. Ол дедир ээп келирге хойлар турган черинде чок болган. Дүвүлүг шуурган оларны ховуже дүре шаап алгаш барганы тодаргай. Карангылап келген.

Колхозтуң комсомол организациязының секретары Нурсалиев ол халадтыг чоруктуң дугайын дыңнап каан. Ол дүне када беш аныяк колхозчулар-биле колхозтуң хойларын дилээр дээш ховуже хап чорупканнар. Оларны тывары дыка берге болган. Хөртүктелген хар хойларның истерин балалдыр борап каапкан. Ийи дүн-хүн эрткен, ынчалза-даа ооллар ээп келбээннер. Маадырлыг ооллар үш дугаар хонуунда Уландрык дээр ырак-узак хемчигештен бир кодан хойларны тып алганнар.

Комсомолчуларның маадырлыг чоруунун ачызында колхозтуң 500 хойлары камгалаттынып алдынган.

Кубаньның эртемденнери—көдээ ажыл-агыйга

КРАСНОДАР. Краснодарның көдээ ажыл-агый эртем-шинчилел институдунуң эртемденнери көдээ ажыл-ишчилер-биле кады СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун төлептиг уткуур деп турар. Институттуң чер ажылының болгаш мал чеминиң бүдүрүлгезиниң салбырының ажылдакчылары тараазын ажаап апкан участокка кукурузаны дөрбелчин-уялончак арга-биле чажарынга херектиг агрегатты чогаадып тургусканнар.

Чаа агрегат хөрзүнү ажылдап кылырын үлүдүредирин болгаш кукурузаның үрезинин чажарын дөрбелчин-уялончак арга-биле хары угда чорудуп турар. Агрегаттың бүдүрүкчүлүү—10 шак дургузунда 10—12 гектар черни ажылдап кылыр. Ону 2 кижи ажылдадып чоруур.

Бо агрегаттың бүдүрүлге шеңделерин бо чылдың чайынында чоруткан болгаш чаа машина-биле ажылдап кылган болгаш чажылганы катап чоруткан участоктарда кукурузаның ногаан массазының дүжүдү амты чыып ап турарынга деңнээрге 2—3 катап көвүдеп турар дээрзин көргүскен. Бир центнер ногаан массаның бот-үнези 4—6 катап чиигеп турар.

Чурукта: чаа машинаны тургусканнарның бирээзи, улуг эртем ажылдакчызы П. А. Щербина (оң талазында) биле эртем ажылдакчызы А. Г. Петунин агрегатты көрүп турлар.

Фото Шулеповтуу СЭТА-ның фотохониказы.

Социалистиг чарыш калбарган

Чаа-Хөл районунуң септелге-техника станциязының коллективинде СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга төлептиг ужуражыр дээш социалистиг чарыш калбарган. СТС-тиң коллективи техниканың күскү, кышкы септелгезинге бүрүн белеткенген, тракторларның, комбайннарның, автомашиналарның септелгезиниң талазы-биле материал-техниктиг базада тургустунган. Бо чылдың он айларының дургузунда ол коллектив көдээ ажыл-агый болгаш өске-даа техниканың септелгезиниң чыл планын 128 хуу күүсеткен болгаш ам үеде чеди чылдың үшкү чылының үлүүнде ажылдап турар.

Чарыштың мурнуку одуруунда ам И. Костицынга удуртканн коммунистиг күш-ажыл бригадазы чоруп турар. Ол бригада септелгениң нормазын хүн бүрү 140—150 хуу күүседип, эки шынарлыг продукцияны берип турар. Бригадада слесарьлар Н. Синицын, Н. Онобка, А. Шактар, Г. Матвеев болгаш оон-даа өскелер онза шылгарап турарлар.

СТС-тиң коллективи ам үеде 40 сеялкаларны септээн. Колхозтардан 33 тракторлар, 18 комбайннар болгаш өске-даа техника кээп кирген. СТС-тиң ажыл-ишчилери боттарының аргаларын санап көргеш, бо кирген техниканы декабрьның 15-те септеп доозар хүлээлгени алган.

• • •

Улуг-Хем районунуң Шагаан-Аозыт СТС-зи СЭКП ТК-ның ам болуп Пленумунга уткуштур күш-ажылчы улуг чедиишкинниг болуп, бо чылдың он айларының дургузунда көдээ ажыл-агый техниказының септелгезиниң планын 130 хуу күүсеткен. Септелге мастерскаязын алгыткан. Даргаанаар, электри болгаш чуулда цехтерин тудуп, ажыглалда киирген. Слесарь Г. Кукарин, токарьлар Д. Дергунов, Н. Валов олар ажыл нормазын хүн бүрү 130 хуу күүседип, күш-ажылга эки үлегерни көргүзүп турарлар. Районнуң колхозтарындан көдээ ажыл-агый техниказы кээп турар. Ам септелгеде турар 8 тракторларны СЭКП ТК-ның Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир эки шынарлыг септеп үндүрерин коллектив хүлээнген.

А. ЕМЕЛЬЯНОВ.

Малчыннарга чаа бажыннар

Улуг-Хем районунуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң Эйлиг-Хемде тудуг бригадазы малчыннарга чурттала бажыңнары, мал кажаалары тудар планын ажыр күүсеткен.

Кыштагларга 6 чурттала бажыңы тудар тургаш, 10-ну ажыглалга киирген. Узун дурту 100 метр, доозазы 9 метр 3 кажааны төлевилел ёзугаар туткан.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга белек кылдыр, 200 баш инек кирер кажаанын болгаш бир чурттала бажыңының тудуун доозар сорулга салып алган бригада ажылдап турар.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Мал чемнерин кыштагларже

Эрзин районда «Кызыл сылдыс» колхоз ниитиниң малын менди болгаш хүр чыл ажырары-биле чамдык организастыг хемчегларни ап турар. Кыштаглар септелгезин чогуур өйүнде доскан.

Колхозтуң шээр малы 41 кодаларда кыштаглап турар. Бо чылдың кыштаглаашкынында чаа чүве болза, төрүттүнген хураганнарны иезинге эмзирерде таарымчалыг хар дүшпес серилерни кажаа эжиинде кылып ап турары болур. Ам хойнуң ийиги оолдаашкыны чамдык коданнарда эгелей берген.

Колхоз баштаар чери болгаш парторганизация кичээнгейни ам фермаларже, ыраккы кыштагларже мал чемнери сөөртүрүнче угландырып турар. Алдынган хемчеглериниң түңнелинде ниитизи-биле 5160 ажыг тонна сигенни сөөртүп чедирген.

О. МАНДАРЫЙ.

Үрезинни белеткеп турар

Колхозтуң тараажылары чеди чылдың үшкү чылының часкы тарылгазынга белеткелди эгелээннер. Артель 500 тонна тараа культураларының үрезинин уруп алган. Үрезинге хереглээр тараана складче сөөртүрүнге чолаачылар эштер Чамбалдоо, Севээн эң кызымак ажылдаанар. Тараажылар СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир үрезин материалдарын бүрүн белеткеп аар хүлээлгени алган ажылдап турар.

С. ДОНЗУМ.

«Совет Тыва» колхоз.

Каа-Хем район.

Молчыннарның күжү-биле

Бии-Хем районунуң «Хадын» колхозунун Баян-Колда малчыннары кыштаглаашкынны организастыг эгелээн. Тудугжулар звенозунуң болгаш малчыннарның күжү-биле чаа беш хой кажааларын ында туткан.

Колхозтуң комсомолчулары чаа кажааларның болгаш артык кыштагларда кажааларның кырын дуглаар хыыргыыш белеткээрин бодунун хуралынга шиитпирлээн. Ам В. Беленков баштаан 10 комсомолчулар ол ажылды боттандырып эгелээн. Фермаларже мал чемниң сөөртүлгези үргүлчүлеп турар. Кыштаглаашкынны организастыг эрттирери-биле фермаларда малдың санын барымдаалап, мал чемниң хуваалдазын шын кылып, хыналда чорудар тускай кижилерни тургускан.

Шиитккекчиге кандидат

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районда улус судунуң шиитккекчизинге кандидатты депшиткен. Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң клубунга 150 ажыг колхозчулар чыглып келген. Олар районнуң улус судунуң шиитккекчизиниң кандидатуразынга Борис Шыырапович Бурбуну чаңгыс үн-биле депшиткеннер.

Аңаа чүве чугаалаан эштер Самбуу, Кенден, Даваа, Очур олар эш Бурбунуң эки ажылын: херектерни өй-шаанда көрүп, соңгукчуларга отчеттарын бербишаан, өске-даа ажылдарны ак-сеткилдиг күүседип турарын демдеглеп, ол кандидатураны деткиирин кыйгырганнар. Ол колхозтуң саанчылары улус судтарының соңгулдаларынга чедир күрүнеге пландан дашкаар 10 тонна сүттү садарын хүлээнген.

Сталин аттыг болгаш «Искра» колхозтарның колхозчулары районнуң улус судунуң шиитккекчизиниң кандидатуразынга эш Бурбуну депшиткенин чаңгыс үн-биле деткээннер.

СЭКП ТК-ның Пленумунга уткуштур

Делегейниң Херээженнериниң Демократтыг Федерациязының 15 чыл болганынга

Делегейниң Херээженнериниң Демократтыг Федерациязын тургускан хүнден бээр 15 чыл болган. Ол организация болза херээженнериниң демократтыг шимчээшкинин калбартырынга, быжыг болгаш үр тайбын дээш, демократтыг хосталга, херээженнерниң байдалын эжижидери болгаш ургларның аас-кежин дээш демиселге тергиин улуг рольду ойнап турар.

Совет херээженнериниң комитединиң харысалгалыг секретары З. Т. Федорова СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга Делегейниң Херээженнериниң Демократтыг Федерациязының ажылының дугайын чугаалаан:

Делегейниң ийиги дайынынын доозулганының соонда чартык чыл болганда делегейниң херээженнериниң Парижке болган конгрезинге—1945 чылда бо федерацияны тургускан.

Амгы үеде федерация болза делегейниң эң-не массалыг организацияларының бирээзи апарган. Чүүл бүрү партияларда бактаап турар болгаш партия кежигүнү эвес-даа, аңгы-аңгы үзелдиг болгаш бүзүрелдиг херээженнерни ол организация каттыштырып турар. Олар чаа дайынны болдурбас, ургларның амытынын хамгалаар болгаш оларның амыдырал байдалын эжижидер, ниитилелге болгаш өг-бүдеге-даа херээженнериң долу деңгээлин чедип алыр дээш чүткүп турар. Амгы үеде делегейниң үс ажыг чурттарының 200 миллион херээженнери оон тугунун адаа-биле демисежип турар.

Азияның болгаш Африканың херээженнериниң амыдыралында чаа өскерлиишкиннер болгулаан. Амгы үеде Индияда, Индонезияда, Бирмада, Цейлонда, Непалда, Иракта, Гвинеяда, Ганада болгаш өске-даа чурттарда олар парламентилерде төлээлеп турар болгаш күрүнеиң база хөй-ниитининг ажылдарын кылып турар апарган.

Маадырлыг Кубаның херээженнери революциянын тиилээринге улуг рольду ойнаан болгаш амгы үеде олар боттарының бүгү күштерин Фидель Кастронун чазааның хемчеглерин боттандырарынче салып турар.

Бистиң даштыкыда херээжен өңнуктеривистиң чедиишкиннеринге өөрүшкүлүг бис, оон-биле кады капиталистиг чурттарда херээженнериниң деңгээлиг болурунуң айтырыы ам-даа күүсеттинмээн болгаш ону шиитпирлээриниң оруунга кызымаккай демисел чоруттунар апаар дээрзин база билип турар бис деп З. Т. Федорова демдеглээн.

АКШ-тың болгаш капиталистиг өске-даа чурттарның чорудуп турары агрессчи политиказы улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам күштелдирип турар. Ынчалза-даа улустар дайынны күзевейн турар. Амгы үеде ниитилелдиң амыдыралындан дайынны шуут үзүткап болурунуң боттуг аргалары бар болгай Ынчангаш тайбынга ынакшылдыг улустар шиитпирлиг-биле демисежип, чепсегленишкинни бүгү-ниисти болгаш бүрүн дүжүрерин, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чымчадырын чедип алыр ужурлуг. Бо бүгүге холбаштыр херээженнериниң ролю, делегейниң салым-хуузу дээш оларның харысалгазы хемчээл чокка өскен.

Тайбын дээш, улустарның национал хамаарышпас чоруу дээш ангы-ангы чурттарның кижилериниң аразынга найыралды база харылзааларны калбартыры дээш федерация туруштуу-биле демисежип турар.

Социалистиг лагерьниң чурттарының херээженнери боттарының чазактарының болгаш ДХДФ-ниң тайбын камгалалынче база колониализмни узуткаарынче угланган бүгү-ле хемчеглеринге идепкейлиг киржип турар.

Совет херээженнер болза тайбын дээш, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чымчадыры дээш демиселдиң херээнге боттарының салыышкынын база киирип турарлар. Капиталистиг чурттарда демократтарны, тайбын дээш демиселчилерни кадыг-дошкуну-биле аажылап, оларны истеп-сүүп турары-биле холбашкан айтырыглар дугайында Совет херээженнер комитеди ССРЭ-ниң бүгү-ле херээженнериниң мурнундан каш удаа медеглелдер кылып, КНО-га кыйгырыг салып турган. Бүгү-ле чуттарның херээженнериниң аразынга найыралды болгаш бот-боттарын билчир чорукту калбартырынга төлээлер солчур чорук улуг идиглиг. Чүгле 1958—1960 чылдарда безин комитеттиң чалаанын ёзугаар бистиң чуртувуска даштыкы херээженнериң бөлүк 130 төлээлери чораан, совет херээженнериң бөлүк 56 төлээлери аңгы-аңгы чурттарга чораан.

Бо чылдың ноябрь 28-тен декабрь 4-ке чедир Варшавага Делегейниң Херээженнериниң Демократтыг Федерациязының Чөвүлелиниң ээлчеглиг сессиязы болуп эрттер. Ынчангаш ол сессия ДХДФ-ниң 15 чыл ою-биле капсырлажып турар. Аңаа федерацияның 15 чылдар дургузунда чоруткан ажыл-чорудулгаларының түңнелин үндүрер, делегей херээженнериниң шимчээшкининин моон соңгаргы сорулгаларын айтыр.

(СЭТА).

ФРИДРИХ ЭНГЕЛЬСТИҢ ТӨРҮТТҮНГЕН ХҮНҮНДЕН БЭЭР 140 ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА ХОЛБАШТЫР ЭРТЕМ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

МОСКВА. (СЭТА). СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институдунуң, Партияның дээди школазының болгаш Ниитилел эртемниериниң академиязының алдарлыг хүнге — эртемниг коммунизмниң үндезилекчилериниң бирээзи, Карл Маркстың шынчы өөнүү болгаш дайынчы суруукчузу Фридрих Энгельстиң төрүттүнген хүнүнден бээр 140 чыл болганына турасхаткан эртем конференциязы Москвага болуп эрткен.

Партияның дээди школазының улуг залын байыр шинчи киир шимеп каан. Индирниң ындында Фридрих Энгельстиң барельеф-чуруу болгаш «1820—1960» деп саннар. «Бүгү чурттарның ажылчы чоннарының күчүлүг идейлиг чепсээ — марксизм-ленинизм делгерезин!» деп лозунгу аскан.

Партияның хоочун кежигүннери, төөгүчү-эртемденнер, Партияның дээди школазының болгаш Ниитилел эртемниериниң академиязының дыңнакчылары, башкылары, аспирантылары, Герман Демократтыг Республикадан болгаш Венгр Улус Республикадан келген аалчылар ол хоолга олурушканнар.

Марксизм-ленинизмниң институдунуң директорунуң оралакчызы Н. И. Шатагин допчу киирилде сес-биле сессияны ажыткан. Сессияга даразында үш илеткелдерни чугаалашкан: «Энгельс—марксизмниң үндезинин салганнарның бирээзи», «Пролетаржы партияны тургузарынга Энгельстиң ролюю», «Меге социализмге улур Энгельстиң демисели».

Ярослав Чиж хүлээлгезин күүсеткен

ЛЬВОВ. (СЭТА). Золочев районда Шевченко аттыг колхозта алдарлыг малчын—хаван ажаакчызы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ярослав Чиж партияның Львов обкомунун ноябрь 29-та болган пленумунга бодунун саналы мынчаар эгелээн:

— СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң бедик индириниң кырындан өрткен чылын мен чеди чылдың ийиги чылында 1000 центнер хаван эъдин дужаар деп хүлээлгени алган кижи болгай мен. Ынчангаш ол хүлээлгемни хуусаа бетинде күүсеттим деп бо хүн Львовтуң коммунистериниг дыңнадырым менээ өөрүшкүлүг-дүр. Дыка хөй хаваннар семиртир азыраттынган болгаш чүс-чүс центнер хаван эъдин күрүнеге дужаттынган. Ниити түңнел—1005 центнер эът болган.

Алдарлыг малчын келир чылын районнуң колхозтар аразынга хаван азыраар черлерни тургузарын сүмелээш, оларның бирээзинче ону ажылдадып чорударын дилээн. Чылда 2500—3000 хаваннарны бирээзинге-ле семиртир азырап болур ындыг черлер механизастаашкынның деңнелин бедидер болгаш немелде эъттин бир центнериниң бот-үнезин уламна чиигедир арганы бээр.

Ярослав Чижтиң күш-ажылчы маадырлыг чоруу болза мал ажылының продуктулуун улам улгаттырарының улуг болдунар аргалыының хереченги болур.

ПЕНЗАНЫҢ ВИДИО-ТЕЛЕФОНУ

ПЕНЗА. (СЭТА). Пензаның № 4 техникчиг училищезиниң өөренгичилериниң болгаш башкыларының чогаалып кылганы видио-телефону ССРЭ-ниң улус ажылагыйының чедишкиннериниң делгелгезинге барганнарның кичээнгейин хаара туткан. Ол тускай аппараттың ачызы-биле чугаалажып турган кижилер бот-боттарын улуг эвес экраннарга көөр аргалыг. Пензачыларның ол аппарады диплом-биле демдеглеттинген. Пензаның ийиги видио-телефону Чехословакияның найысылалынга делгелгеге чедишкиннинг болган.

Мастерлер Г. Гульцев болгаш Н. Курышевтиң удуртулгазы-биле ол техникчиг училищенин кезек өөренгичилери ук аппараттың чаа хевирин база кылганнар. Ол аппарат автомат-биле ажылдап турар «секретарь»-биле хандыртынган. Ол «секретарь» дээрге-ле кижиниң үнүн бижиир болгаш ол үнүү дамчыдар херексел-дир. Телефонуң ээзи кижи чок турар үеде ол «секретарь» харыылаар, а ол магнитофон чугаалашкан үүлдерни шуптузун бижип алыр.

МЕХАНИЗАТОР

Эллеп таварылга, ужуражылга амыдыралга база тургулаар. Ноябрьнын бир аяс эртенинде артель төвүнден Сут-Аксы суурже углай чоруп олур мен. Эрте-даа чүве. Далашкан бир кижи мурнумда бар чор. Соондан ызырты четкеш, соонбиле менди солуштум.

— Мындыг эрте кайыже далажып бар чор силер?

— СТС-че болгай-аан, көдээ ажыл-агый машиналарын септээр— кончут харысалгалыг сорулга барла болгай.

— Механизатор силер бе?

— Угу-ла ындыг, комбайнер кижи мен ийин.

— Фамилиянар кайызы боор?

— Комбуй-оол дээр.

Бо фамилияны дыннап каап, сак ты хонуп келдим: ол комбайнерни бир-ле черге көрген болгаш ужурашкан мен.

Сут-Хөлдүң сураглыг комбайнери Комбуй-оол хүзүн Тандының «Тиилелге» совхозунуң алдын сарала тараа шөлдеринге хову кораблин эжиндирип турганын көргенимни анаа чугааладым.

Кижим мээң арнымче ылавылап көргеш:—Оо, ам-на танып кааптым, ынлыг харын, ынчаарда Тандыга силерни база көрген мен—дидир. Тандының тараажыларынга дузалажып баргаш, эш Комбуй-оол эрестиг ажылдаан.

Монгуш Дамбаевич өөренген чаңчылы-биле эртежизи кончуг туруп келир. Бажыңынга одун салып, аъш-чемин хайындырып, чемнеп ап орда, ажыд шагы чоокшулап келир. Школада өөренип турар ийи ургуларын өөнүң хөрээжен ээзи чемгерип, тонандырып хепкергеш, кончуг эки демдектерлиг чанып кээрин ыяк чагааш школазынче үдеп чоруп каар.

Ургуларның иези төрээн артелиниң тараа складының чанында үрезин арыглаар шөлче чоруптар. А Монгуш Дамбаевич карарып, ус апарган комбинзонун шөлээн кедип алгаш, комбайнар септээр дээш СТС-че чоруптар.

1959 чылдан бээр ол шак ынчаар ажылдап турар. Ажылчын цегинге ол дег эрте кээр, ону мурнап бодунуң ажылдаар черин эзлепкен турар кижи чок.

Монгуш Дамбаевич чангыс, ийи эвес, а хөй чылдарда хову кораблин башкарып келген. Час боорга чер андарып, күс боорга хову кораблин капитаннаар, кыш дүжерге-ле дарааызында чылдың дүжүт дээш демиселинге ыяк белеткеним өгелээр. Ол бүгү аңаа анаа-ла чаңчыл болган. Бо чылын элбек дүжүт өстүрген Тандының «Тиилелге» совхозунун ажылчыннарынга дузалажып, бодунуң комбайны-биле 243 гектар черниң тараазын ажаашкаш келген. Анаа совхозтун тараажылары четтирдивис деп өөрээнин илереткеннер. Дүжүт ажаалдазының үезинде ооң комбайны чангыс-даа үрелишкинге таваржып көрбээн. Артельдиң өмүнээзинден Тандыга баргаш, ооң иделелин бүзүредип шыдаан.

Механизатор Комбуй-оол Сут-Хөлде Киров аттыг колхозтуң дуржулгалыг ажыл-ишчизи. Сут-Хөл СТС-зи техника септелгезин Киров аттыг колхозтуң тракторларындан өгелээн. Станция тракторлар септелгезин кезептеп септээр арга-биле чорудуп турар. Монгуш Дамбаевич ам бодунуң колхозунуң 9 тракторларын септеп турар эш Доржуга удуртканг 12 кижи составтыг бригадада база-ла мурнакчы ажылдап. куш-ажылга үлегерни көргүзүп турар. Ол Сут-Хөл СТС-зи МТС турар үеде-ле ооң механизатору тургаш, куш-ажылга кызымак чоруун көргүзүп, мурнакчыларның одуруунга санадып келген.

Коммунист эш Комбуй-оол ам ийи тракторларны септежип доосхан. Ол чүгле эки ажыл-ишчи эвес, а идеепейлиг хөй-нинитичи, партия эге организациязының бюро кежигүнү, үлегерлиг агитатор.

— Келир чылдың чаагай дүжүдүн өстүрүп, ажаап алыр дээш улуг ажыл кампаниязынга шынгыы белеткелди амдыгаштан өгелеп чорудуп турарывыс бо. Бүгү тракторларны болгаш часкы тарылгага кирер көдээ ажыл-агыйның өске-даа чепсек-херектелдерин партияның Төп Комитединиң декабрь Пленумунун ажыттынар хүнүнге чедир шынарлыг кылдыр септеп доозар бис, ол дээрге партияның болгаш чүрттүң амыдыралында бо улуг болуушкунга бистиң куш-ажылчы сөңүвүс, белээвис болур—деп, эш Комбуй-оол чугаалап турар. Көдээ ажыл-агыйга куш-ажылчы чедиишкиннери, аксеткилдиг ажыл-ижи дээш коммунист Комбуй-оол 1957 чылда бистиң чүрттүң алдарлыг найысылалы — Москва хоорайга экскурсиялап чораан. Хоочун механизатор бодунуң мергежилиниң талазы-биле аргадуржулгазын аныяк механизаторларга күзелдии-биле дамчыдып берип турар. Аныяк тракторист Бавуину, механизатор Ооржак Май-оолду болгаш оон-даа өскелерни Монгуш Дамбаевич Комбуй-оолдуң өөреникчилери деп адап турары таварылга эвес. Төлептиг ажыл-ишчи коммунист эш Комбуй-оол Сут-Хөл МТС-зин СТС кылдыр эде организастап турган үеде Киров аттыг колхозка эки-турабиле барып, механизаторлап ажылдай берген. Артель баштаар чери бо аразында ону өртектиг түүлдер-биле каш удаа шаңнап, ооң мурнакчы куш-ажылын демдеглээн.

— Коммунист механизатор эш Комбуй-оол партияның идепкейлиг дайынчызы болур бедик хүлээлгезин эрестиг күүседип чоруур болгаш бүдүргүлге-даа, хуузунда амыдыралчүрттүлгазының-даа талазы-биле мурнуку одуругда кижи—деп, септелге-техника станциязының кол инженери эш Стахурлов чоргаарланыышкын-биле чугаалап турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң декабрь Пленумунга куш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш механизатор эш Комбуй-оол амгы үеде хүн бүрү нормазын 150 хуудан өрү күүседип турар.

Д. ЕНДАН.

Кызылдың башкы училищезиниң сургуулдары келир үениң бедик мергежилдиг башкылары, коммунизмниң аныяк тургузукчуларының чалбыыштыг кижизидикчилери болур дээш янзы-бүрү эртемнерни кызымак шиңгээдип ап турар.

Чурукта: химия кабинединде. Солагай талазындан оң талазынче — Деспижек Анай, Шериг-оол Дырыңмаа, Саал Дадар-оол, лаборант Юлия Ювикальсовна Мартынова болгаш Монгуш Куусал.

Фото П. Стахневтии.

Көдээ бижикчилер медээлеп тур...

Дагаа өстүрери — мал ажылының хөй орулгалыг адыры дээрзи билдингир. Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозу бо чылын оон 24 мун ажыг рубль орулганы алган. Колхоз баштаар чери, зоотехник эш Мандак ынча хөй акшаның кайын тывылганын ам көңгүс уттуткан: дагаалар суур чанында эрги бичии кажаада турбушаан, соокка доңуп өлүп, ыттарга туттуруп турар.

Бо чылын ол кажаага куш ажаарының кандыг-даа белеткелин чоруттаан. Чүге дизе, суурдан ырак эвесте чаа куш кажаазын август айда-ла тудуп доосхан турган. Ынчалза-даа ында база белеткел чок, куш ажаакчызының бажыны безин тутгунмаан. Байдал мынчаар бергедеп кээр орта, куш ажаакчызы Х. Кусоол ол ажылдан халажып үнерин негеп турар апарган, а колхоз баштаар чери билбээченнеп олурбушаан.

С. Ласюрюн.

• • •

«Барлык» совхозтуң мал ажылдакчылары кыштаг кажаалар-биле четче хандыртынмаан. Барлык ховузунда ирт кадарчызы эш Лама, Хөнделең-Аксында аныяк инек кадарчызы эш Мыйдар олар кыштаг чок, ноябрь 23-ке чедир малын чадагай кажааларда тургуспушаан. Инек кадарчызы эш Суваңның кыштаанда чурталга бажыны шала туттунган, ынчангаш чаш бызааларны соок өгге ажаар ужурга таварышкан. Эш Дойбааның кадарган хойлары эртен-кежээ оолдаар чыгаан, а ооң чылыг хураган кажаазы чок. Совхоз директору эш Тугер болгаш кол зоотехник эш Макальский мындыг байдалды ханчап эскербейн турарыл? **М. Бадыраа.**

• • •

Эрзин районнуң «Мөрен» колхозунуң төп сут-бараан фермазында мал кыштагладыышкынынга белеткел кончуг багай чоруттунганындан ооң ажылында бергедээшкиннер дораан-на көстүп өгелээн. Улуг инек кажаазының 9 соңгалары шилдеттинмээн, 2 печхазы септеттинмээн, ооң ужурунда кажааның көрженги шак доңуп, хоортунмас болгаш малга таарымча чок апарган.

Сут хүлээп алыр бажың септелге чок, керосин чыраткызы-биле хандыртынмаан. Ооң ишти соок, хирлиг, сутту хемчээп хүлээп алыр байдалы бергедеп турар. Оон ынай малчыннар ортузунга кижизидилге ажылы багай чоруттунуп турарындан ажылдың харысалгазы кошкап, ноябрьның баштайгы он хонуунда ферманың инектери ийи удаа бызааларын эмзирген, 5 молдурга сугга дүжүп өлген. **О. Мандарый.**

• • •

РЕДАКЦИЯДАН. Областың үш аңгы районнарындан келген үстүнде чагааларны тайбың сеткил-биле номчуур арга чок. Чамдык колхозтарның удуртукчулары мал кыштагладыышкынынга белеткелди чугулага көрбейн, бо харысалгалыг ажылды алачаягаарлал-биле эрттирген, харындаа ам улам дошкуурап орар кыштың байдалдарында илереп өгелээн бергедээшкиннерни безин эскербейн турар дээрзин көдээ бижикчилерниң чагаалары көргүзүп турар-дыр. Моонбиле ханчап-даа эптежип болбас. Малды хүр кыш ажырарының талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни ап, кыштагларның, фермаларның байдалын хынап көрүп, бүгү-ле четпестерни дарый чайладыры—хүннүң эң чугула айтырыглары болуп турар.

Тайгада бир сууржугаш

Чайын чечек, бүрү ногаарарып четчи берген үеде Чааты бажының тайгазы кайгамчык-ла чараш чер. Узун суук дыттар, селбегер ногаан пөштер, шивилер болгаш ак хадынар үнгүлээн чурумалдыг калбак эзим чаптылган.

Ийи чыл бурунгаар ол эзим иштинде бичии оймакка ыяш белеткелчилериниң сууржугажы тургустунган. Баштай аңаа ажылчыннар чурттаар иштинде барактардан өске чүүдаа чок турган. Чүгле эрткен ийи чылдарда сууржугаш таныттынмас кылдыр өскерилген. Ам ында Ильичиниң лампочкалары кежээ апаарга чайнап кээр, кинолар үргүлчү үнүп турар, садыг, эмнелге пунктузу болгаш пилорама ажылдап турар.

Эртен даң бажында-ла эзим иштинге балды, хирээ даажы чангыланып үнер. Ажыл шагы өгелээни ол. Ыяш белеткелчилери бо чылдың он айларында кужениишкиниг ажылдаанар. Олар Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадының коллективинде калбарган социалистиг чарыштың бирги черин быжыы-биле эзлеп турарлар.

Ыяш белеткээр планын участок үргүлчү ажыр күүседип келген. Чүгле эн эки шынарлыг тудуг материалдары белеткээр дээш, оларның ассортиментизин көвүдедир дээш деп сел участокта калбарган.

Мурнакчы ажылчыннарның хүрээлеңи өскен. Алган социалистиг хүлээлгелерин бүгү көргүзүглер талазы-биле ажыр күүседип турар Т. Эрес-оол, С. Шаклегин, И. Шейбул, П. Андросов болгаш В. Котов оларга комбинаттың коллективи чоргаарланып турар.

СЭКП ТК-ның эзлчеглиг Пленумунга алдар кылдыр ол участоктун ажылчыннары ноябрь айда пландан ажыр 500 кубометр тудуг ыяжын болгаш 300 кубометр дилиг материалдарын белеткээрин хүлээнгеннер. Алган хүлээлгелерин ыяавыла күүседип шыдаар дээрзинге олар бүзүрелдиглер.

Н. ЧИЧИНИН,
Улуг-Хем.

Повар-биле чугаалажылга

Эрткен чылдарда Мөнгүн-Тайга сельпозунуң столоваязының ажылы багай турган: кылып турар чеминиң шынары багай, хүнде чүгле 15—20 шаа-ла кижи чемненир, орулгазы эвээш. Столоваяның ажылын өкижидип, чемненикчилерниң негелделерин хандырар сорулга-биле столоваяның поварынга Салчак Сенмитти кирген.

Бис оон-биле столоваяга чугаалаштывыс.

— Чемненикчилериңер саны чежел?

— Ам хүнде 60—70 кижи чемненир-дир, чүгле сургакчылап келгеннер эвес, харын суурнуң чурттакчылары хөй кээп турар.

— Чеминиң шынары кандыгыл?

— Чемненикчилер эки деп мактап бижип турарлар-дыр. Дузалакчы повар бар чүве, ол ам кандыг-даа чемни эки кылып билир. Мүнну, пирогини, эзт-биле кылыр өске-даа чемнерни кылып турар бис.

— Ол повар ханчап өөренип алганыл?

— Маңаа, столоваяга боттарывыс бөлгүмге өөренип турдувус. Мен айтып берип турдум. Чем дажыкчызы поварлап база шыдаар кылдыр өөреним алган.

Арыг-силиг, чылыг, столдарда чемненикчилери долдур олурушкан столоваяга повары-биле беседавыс ындыг болган.

И. УСПУН-ДОРЖУ.

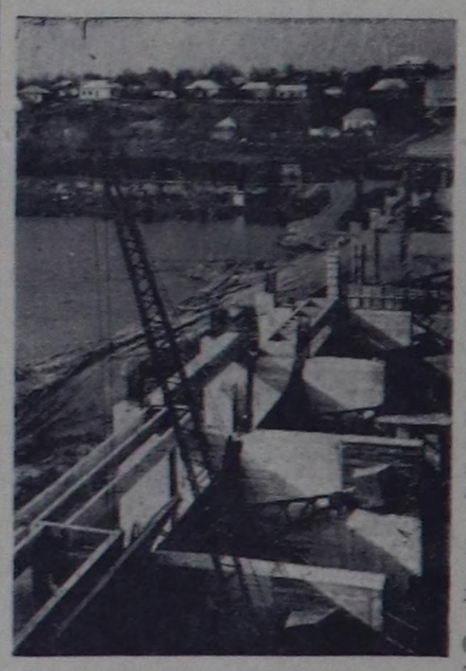

Украин ССР, Кировоград областың Гайворон хоорайда Южный Буг хемде районнар аразының электростанциязын кылып турар. Бо электростанцияны Днепрде Кременчүгүнүң күүлүг электростанциязы ыышкаш база-ла машина залы чокка кылып турар. Ол тудугда эптеп салыр демир-бетон кезектерин калбаа-биле ажыглаан. Гайворон ГЭС болза 1962 чылдала бодунуң районунга болгаш кожазында Ульяновск районга электроэнергияны берип өгелээр.

Чурукта: Гайворонунуң районнар аразының электростанциязының тудуушкунунда.

Фото Г. Верушкинниң. СЭТА-ның фотохрониказы.

ТАВААРЛААШКЫН

Чөөн-Хемчик районнуң анчылары 1960—1961 чылдың аңныыр сезонун организастыг аңнаашкын-биле эрттиргеш, Төрээн чүрттүнга 333 мун рубльдиң чымчак алдынын бөөрин хүлээнгеннер.

Сезонның өгезинде колхозтардан болгаш эки-турадан аңныыр ниитилелинден 145 кижи Таңды-Уланың база Барыын Саянның аң-тывыштыг тайгаларындыва аъттанган. Аңныырның ай дургузунда ажылының түңнелинде 140,6 мун рубльдиң өлүк тывыжы районнуң белеткелдер конторазында кирген. Ол чыл планының чүгле 43,7 хуузу болуп турар.

Районнуң колхозтарының баштаарчерлери өлүк тывыжының талазыбиле алган хүлээлгелерин күүседиринче боттуг хемчеглерни албайн, аңнаашкынны кошкак удуртуп турар. Колхоз бүрүү ноябрь 20-ге чедир аңныыр планын 27,8 хуудан 58,9 хуузга чедир күүсеткен. «Октябрь 30 чылы», «Кызыл тараачын», Сталин аттыг, «Коммунизмче орук» колхозтар анчыларның тывышче үнүүшкүннерин багай организастаан. Оон хараазы-биле ол колхозтар тывыш планын 27,8—32,3 хуу күүсеткеннер. Өлүк дүжүдү куду дээр хөөн-биле колхозтардан аңныырже катап үнүүшкүннер организастаттынмайн, таваарлап турар.

Аңныыр планын күүседир дээш аңныырдыва организастыг катап үнүүшкүннерни чорудуп, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун чедиишкиниг уткуур.

М. СЕВЕН.

ТУДУГНУ МАЛЧЫННАРЖЕ!

Бай-Тайга районнуң колхозтары 1960 чылда чурталга бажыңнарының тудуунун планын 79 хуу күүсеткен азы 200 бажыңны тудар турган, 159-ту туткаш ажыглалда кирген. Оон-биле чергелештир 64 бажыңның тудуу чоруп турар. Артельдер мал кажааларының тудуунун планын 116 хуу күүсеткен, ол чаа кажааларга 16.080 баш мал кирер. Культура-амыдыралдың 8 тудугларының орнунга 11 тудуг кылдынган. Тудугларга эрткен чылдыңдан 1227 кубометр хөй ыяшты ажыглаан, туйбу бүдүрери 39 мунга көвүдээн.

«Мурнакчы» колхоз 21 чурталга бажының туткаш планын ажырган, культура-амыдыралдың, мал кажааларының тудугларының, туйбу бүдүрериниң планын ажыр күүсеткен. Суур чаагайжылгазының ажылы мурнуку чылдарындан эки организастаттынган. Сталин аттыг колхоз чурталга бажыңнарының болгаш мал кажааларының тудугларының планын ажыр күүсеткен. «Тиилелге» колхозтуң тудуг бригадазы алган. «Тиилелге» колхозтуң бызанчызы Кадыг-оол, Сталин аттыг колхозтуң бызанчызы Өнер-оол, «Мурнакчы» колхозтуң хоочун бызанчызы Чалзып, чазаныкчылар Калдар, Оолак болгаш оон-даа өскелер тус-тус оныашкан ажылдарының нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Колхозчуларның 92 хуузу өгелерден чурталга бажыңнарынче шилчээн.

Тудуг талазы-биле өөнделевейн турар колхозтарны айтыр херек: «Малчын» колхоз бо чылын 70 бажынны тудар турган чүгле 36-ны, «Кара-Хөл» колхоз 50 бажыңнарының орнунга чүгле 31-ни туткан чорук ол артельдериң удуртукчуларының тудуг ажылын дыка четпес организастаанын айтып турар-дыр.

«Малчын», «Кара-Хөл» колхозтарның даргалары малчыннарга өглер кылып бээрин көвүдедир хөөнүг. Ол дээрге, чиктиг хөөн-дур, чылыг, чырык чурталга бажыны малчын өреге бүрүзүнге херек деп чүве кымга билдинмес боор. Харын хөй өглер кылырынче орадлашпайн, малчыннарга четчир бажыңнарны тударынче сагыш салза эки.

Колхозтарда чурталга бажыңнарын чангыс-аай талевилелди барымдаалавайн туда бээр чоруктар хаая эвес. Моон соңгаар ындыг чорукту болдурбас ужурлуг. Колхозчу тудугжулар социалистиг хүлээлгелерин чыл төнчүзүнге чедир күүседир дээш бүгү-ле күжүн эвилелдээри чугула. Чедир кылдынмаан тудугларны дарый доозары артхан. Чаа чылга чедир үе кысхалаан, тудуг ажылын хүштелдирери, келир чылдың тудуунга кужениишкиниг белеткелири чугула апарган. Районда колхоз тудуунун килдизи ажылды организастаар, чаа аргаларны тывар талазы-биле ыракта четпес ажылдап турарывысты миннип демдеглезе чогуур. Тудугну ала-чаягаарладып болбас. Тудугну малчыннарже!

И. ЛОМБУ,
районда колхоз тудуунун килдизиниң эргелекчизи.

Удуртукчуларның кичээнгейинге

Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозу бо чылын электростанциязының тудуун доозуп, сентябрьда ажыглалга кирген. Ильичиниң лампочкалары Бедир-Арыг суурну сылдыс дег чайыннандыр чырыдып өгелээн. Колхозчуларның өөрээн сеткилин чүге деңнээр боор. Кежээ бажынга ажыл кылып алырынга, солун болгаш ном номчуурунга амыр-ла болду дижип, колхозчулар өөрүшкүүн илередип турганнар.

Ынчалза-даа удаааанда электростанциязы орта ажылдавас, үрелир, чырыткы бербес таварылгалар үргүлчүлеп турар апарган. Оон чылдагааны болза, колхоз баштаар чери электри техниказын билир кижини белеткеп албаанында болуп турар. Ам ында чүгле ийи трактористер ажылдап турар бис. Мээң эжим монтёр, мен дизелист хүлээлгезин күүседип турар мен. Кажан электри шугумунга үрелишкин болуп, кыпастай бээрге, ол талазы-биле тускай эртем чок болганывыстың ужурундан олче безин чоокшулавас бис. Өскээртен тускай электрик кижи чалап эгелгиже чедир 3—4 хонуктарда чырыткы чок олурар таварылгалар хаая эвес болуп турар.

Чагылар баштарында сывырган-демирлерни чайгы үеде трактор-биле аажок дыңзыдыр тырттырып каан. Ам сооп келирге, олар улам чыырылгаш, үргүлчү үстүп турар апарган.

Ол электростанцияны кылырынга, оон хамык херектелин садарынга колхоз ийи чүс мун ажыг рубльди чарыгдаан. Ынчалза-даа ону ажылдадыр кадр белеткеп албааны колхоз баштаар черинин улуг чазыы болур. Бо талазы-биле баштаар черниң адрезинге колхозчуларның хомудап турары чөп.

Бир эвес электри талазы-биле тускай эртемниг кижи чок, бо хевээр чуду-каралаар болза, бо станция чүгле чырыткы бээрин үзүктелдирер эвес, харын шуут үрелип болур, шугумнар өттенип, озал-ондак-даа боор болур деп сезиглеп турар бис. Бо дугайын колхозтун удуртукчуларының кичээнгейинге оваартпаже хоржок.

Д. ПЛАН-ООЛ.

Чаа чылдан эгелеп облигацияны канчаар санаарыл

Өртектериң хемчээлин өскертирге чоннуң шыгжавырларының херек кырында бар турар түүү бүрүүбиле хевээр артар. Чүге дээрге, чоннуң ажаалга кассаларында салыышкыннарының түүү база-ла 10-ну 1 турар кылдыр таарыштыр санап каан турар ужурлуг. Ол саналганы шыгжакчы бүрүзүнүң санажылга саныыга демдеглеп бижээн турар.

Бо демдеглелди кылырда ажаалга кассазынга шыгжакчы кижиниң ыяавыла келири албан эвес. Чүге дээрге салыышкынның артыын ажаалга кассазының дептеринге чаа акшага таарыштыр демдеглеп бижирин шыгжакчы кижи 1961 чылда ажаалга кассазынга чедип келирге-ле, ол дораан кылып берштер.

Күрүне чээшкиннериниң облигацияларын таарыштыр санаар чурумну тайылбырлаары эргежок чугула. 3 хуулуг иштики ойнаашкынныг чээшкиниң облигацияларының өртээн, база 1957 чылда үндүрген күрүненің чээшкинин 1961 чылдың январының 1-де 10 рубльдиң эрги акшазын чаа рубльдиң бир акшазы кылдыр санап таарыштырган турар. Облигацияларның боттуг өртээниң дугайын моон аданда саннар тодаргайы-биле чугаалап турар:

Эрги акша-биле облигацияның өртээ	1961 чылдың ноябрьден эгелеп чаа акша-биле облигацияның өртээ
1000 рубль	100 рубль
500 »	50 »
200 »	20 »
100 »	10 »
60 »	6 »
25 »	2 руб. 50 коп.
10 »	1 рубль.

3 хуулуг иштики ойнаашкынныг чээшкинни хостуу-биле садып турар болгаш садып ап турар дээрзи билдингир болгай. Облигацияларны садарының өртээ эзлчеглиг тиражтарның аразында 15 хонгаш-ла өскерлип турар. Ол чээшкиниң талазыбиле чылда алды кол ойнаашкыннар болур (январь 30, март 30, май 30, июль 30, сентябрь 30, ноябрь 30) болгаш бир немелде ойнаашкын — сентябрьның 30-де болур.

3 хуулуг күрүненің иштики ойнаашкынныг облигацияларын 1961 чылдың январь 1-ден эгелеп үстүнде айыттынган ойнаашкыннарның аразында адаанда майыкты өзүгаар чорудар:

Айларның аттары	Ай бүрүзүнүң 1-ден 15-ке чедир. Облигацияның өртээ: 200 рубльдии (чаа акша-биле 20 рубль)	Ай бүрүзүнүң 1-ден 15-ке чедир. Облигацияның өртээ: 100 рубльдии (чаа акша-биле 10 рубль)	Ай бүрүзүнүң 16-дан 30 (31) чедир. Облигацияның өртээ: 200 рубльдии (чаа акша-биле 20 рубль)	Ай бүрүзүнүң 16-дан 30 (31) чедир. Облигацияның өртээ: 100 рубль (чаа акша-биле 10 рубль)
Январь, март, май, июль, сентябрь, ноябрь	20 руб. 40 коп.	10 руб. 20 коп.	20 руб. 50 коп	10 руб. 25 коп.
февраль, апрель, июнь, август, октябрь, декабрь	20 руб. 20 коп.	10 руб. 10 коп.	20 руб. 30 коп.	10 руб. 15 коп.

Бо облигацияны 1961 чылдың январының 1-ден эгелеп чондан садып алырын чаа боттуг өртек-биле, тодаргайлааргa, бир облигацияны 20 болгаш 10 рубль кылдыр садып алырын демдеглээри эргежок чугула.

1961 чылдың январь 1-ге чедир ойнаашкынга болгаш дедир эгидиишкинге таварышкан облигацияларга, ол ышкаш 1960 чылда чоруттунган акша-материал лотерейлеринге бүгү төлелгелерни 1961 чылдың январь 1-нин өөлүнде оонун бир кезии кылдыр санаар болгаш төлөөр.

Күрүненің 3 хуулуг иштики ойнаашкынныг чээшкининиң болгаш 1957 чылда үндүрген улус ажылагыйын хөгжүдериниң күрүне чээшкининиң талазы-биле 1961 чылдың январь 1-де чоруттунган ойнаашкынарынга ойнап алышкыннарны ол чээшкиннерниң негелделери-биле доктаатынган түңнериң оонун бир хемчээнге ойнаар. Ынчангаш ол ойнаашкыннарның чурагайларынга үндезилээш облигацияларга төлелгелерни ол чурагайларда айыттынган түңнерге, тодаргайлааргa, эде саналашкын чокка кылыр.

Күштүг боор турар чурумну өзүгаар күрүненің облигацияларын ажаалга кассалары шыгжап кадагалаары-биле хүлээп алыр болгаш облигацияны кадагалааны дээш бир облигациядан чылда 12 копеекти облигацияны шыгжаткан кижиден тыртып ап турар. Ажаалга кассаларының 1961 чылдың январь 1-ге чедир хүлээп алганы облигацияларны кадагалааны дээш облигация өзүнден алыр акшаны эде санаарын ол облигацияларны кадагалаашкындан өзинге шуптузун азы чамдыызын берип турарының үезинде 10-ну 1 турар кылдыр таарыштыр санаар, оонбиле кады, эде саналашкынның түңнелинде алган копеектиң чартынынан өөрөш кезиин ап каптар, а копеектиң чартыын болгаш чартыындан хөйүн будун копеекке чедир санап каар.

Күрүненің 3 хуулуг иштики ойнаашкынныг облигациязын болгаш бижидилге-биле тараттынган облигацияларны 1961 чылдың январының 1-ниң сооңда кадагалаашкынга хүлээп алырда, чаа боттуг өртек-биле, тодаргайлааргa, облигацияның өртээн оонун биринге деннештир хүлээп алыр.

Ажаалга кассаларының кадагалаашкынынга хүлээп алган облигацияларның хөлезизин 1961 чылдың январь 1-ден эгелеп облигация бүрүзүнден чылда 1,2 копеек кылдыр тыртып алыр.

Бистиң чүрттүвүста өртектер хемчээлин өскертири улуг экономиктиг көдүрлүүшкүннүң болгаш сан-хөөнүн база акша хүүлгезинин кончуг эки байдалдарында чоруттунуп турар. Ол хемчеглер болза акшаның ролюн улам ынай бедидеринге, ажыл-агыйны боттандырып чорударының социалистиг аргаларын улам сайзырадырынга, бараан курлавырларын көвүдериинге идиг болур болгаш оонбиле коммунистиг тургузуушкүннүң темпилерин көвүдедир.

В. ЦЫПКИН.

„ШЫННЫҢ“ ноячукчуларының ЧАГААЛАРЫ

АРЫН № 23

ЭКП ТК-ныҢ Пленумунга уткуштур

Бүзүрээр бис

Партияның XXI съездизиниҢ шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, Каа-Хем районуҢ «Совет Тыва» колхозунуҢ хойжузу М. Кодур-оол чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылда төрүүр 100 баш хойдан-на 140 хураган, хой бүрүзүнден 2 кг дүк алырын хүлээнген.

Мурнакчы малчын бо чылын төрээн 276 баш хойнуҢ хураганнарын бүрүн камгалап алган болгаш хойдан-на 2 кг дүктү кыргып алган. Кодур-оол хойнуҢ ийи оолдаашкынын организастаан. Оон коданында ам 140 баш хой хураганнаар четкен. Малдың чаш төлүн хүлээп алырынга болгаш өстүрүп доруктурарынга оон кадайы М. Күрүнааның улуг ролүн демдеглээри чугула.

Дуржулгалыг малчыннар эрткен чайын хоюн эки денгиткен. Дөрт тонна сигенни кезип белеткээш, кыштаанда чедирип алган, кажааларын септеп, чылыглап, көрженцин коптарып, элээн хөй курраг өдекти бөлүп алган.

Бо өг-бүле бо чылдың он айларының дургузунда 1300 күш-хүн ажылдааш, авансыга 1,3 тонна тараа, 1400 рубль алган. Мурнакчы малчыннарның амыдырал-чуртталгазы дыка шыырак.

— СЭКП ТК-ныҢ ам болур Пленумунга белек кылдыр, 1960 чылда алган хүлээлгевис күүсеттинериге бүзүрээр бис — деп, хойжулар чугаалап олурарлар.

С. ДОНЗУМ.

Мурнакчылар

Чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылдың сорулгаларын амыдыралда боттандырып турар ажыл-ишчилер Чаа-Хөл районуҢ Ленин аттыг колхозунда хөй.

Саанчы М. Анай-оол саар инектеннe 1500 кг сүт саар хүлээлге алгаш, ам 1700 кг-ны саагган. Чолаачы М. Базыр күскү дүжүт ажаалдазының үезинде 100 тонна тараны күрүне складынче сөөртпүшаан, 120 кг кывар материалды камнап алган. Хойжу И. Доржу бо чылын чаңгыс-даа баш мал хоратпаан болгаш малдың чаш төлүн бүрүн менди алган болгаш кажааларын боду септеп, чылыглап алган. Колхозчуларның почтазын чедирер талазы-биле эки ажылдап турар почтачы Х. Сүрүнүү демдеглээри чугула.

Октябрьның байырлалын таварыштыр колхоз баштаар чери, партия организациязы мурнакчы 60 кижини өртектиг түүлдер-биле шаннаан болгаш колхозтуң хүндүлел самбыразынга киирген.

1960 чылда колхозтуң мурнунда салдынган сорулгаларны боттандырып, СЭКП ТК-ныҢ декабрь Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиниг ужуражыр дээш колхозчу ажыл-ишчилер күжениишкиниг ажылдап турар.

К. ДОРЖУ.

Шалыпчы айда

Улуг-Хем районуҢ «Чодураа» колхозунда комсомол организациязы аныяктарны малчыннарга дузалаштырар сорулга-биле октябрь 22-деН эгелеп, аныяктарның шалыпчы айын чарлаан турган. Шалыпчы үениҢ иштинде колхозчу аныяктар улуг ажылды бүдүргеН.

Узун-Ховуда № 3 хову бригадазының тарылга шөлдеринге бөлдүмейн чыткан саванны бөлүп, 40 тоннаны сараатташ, кажаалаан.

Малга чылыг оран-сава тудар талазы-биле аныяктар кол кичээнгейни салып, 500 баш хой, 100 баш бызаа турар 2 кажааның ыяжын удур белеткевишаан тудуп, ажыглалга киргеН. Шалыпчы ай иштинде эн-не мурнакчы ажылдаан аныяктарны демдеглээри чугула. Агроном Беляев, Доспаанчык, Уйнух-оол болгаш өскелер-даа аныяктарны күш-ажылын эки организастаан болгаш боттары үлегерлиг ажылдаан.

Т. БЮРО.

Хүлээлге күүсеттинген

Кызыл хоорайның «Тере-Хөл» көдээ ажыл-агый артелиниҢ тудуг бригадазы чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылдың тудуг планын хуусаа бетинде ажыр күүсеткен. Колхозчу ажыл-ишчилерге чаңгыс аай хевириниҢ 12 чуртталга бажыңнарын бээр турган, 26 бажыңны кылып, ажыглалга киирген болгаш мурнунда чылдарда шала кылдынган 42 бажыңны крышалаан.

Ниитинин малынга кажаалар кылыр план база ажыр күүсеттинген. Бригада үүс баш инекке бир кажаа тудар турган, 260 баш инек турар 3 кажаалы тудуп, ажыглалга киирген. Ол ышкаш 350 баш хой турар бир кажааның орнунга 700 баш хойга 2 кажаа кылган. Оон аңгыда хой тарып боозадыр пунктуда таарымчалыг үш кажааны тудуп, дерээн.

Үстүнде айыткан тудуглар-биле чергелештир, бригада 160 олуттуг школаның кол тудуун доозуп алган, ам печкаларын кылып, штукатура ажылын чорудуп турар.

Бистиң тузуг бригадавыстың чедиишкиниг ажылдаанының кол үүлү болза, тудуг материалдары-биле өй-шаанда хандыртынганы болур. Тудуг материалдары белеткээр звенолар 61 мун туйбуну, 20 тонна чугайны база 3 мун кубометр тудуг ыяжын белеткээш, тудугларга бичии-даа аная туруушкун болдурбаан.

Бригада, оон звенолары үүгле тудуглар-биле кызыгаарлаттынмайн, колхозчуларның культурлуг амыдырал-чуртталгазынга эргежок чугула бажың иштинин эт-херекселдерин кылып турар. Чазаныкчылар звенозу бо чылын 15 хеп шкавын, 83 сандайны, 20 столду база 10 мун рубльдин янзы-бүрү херекселдерин бүдүрүп, колхозчуларга берген.

Бригаданың мурнунда салдынган сорулганы хуусаа бетинде боттандырары дээш колхозта партия организациязы тудугжулар ортузунга политмассалыг ажыллы калбартып, социалистиг чарышты күштелдирген. Оон түнелинде бистиң бригадавыс 1960 чылдың тудуг планын хуусаа бетинде күүсеткеш, ам 1961 чылда салдынган сорулгаларны боттандырып турар. Бригаданың бо чылын кылган ажылын комиссия эки деп үнелээн болгаш тудугда чаңгыс-даа эде кылыр чүве чок болган.

СЭКП ТК-ныҢ декабрь Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиниг ужуражыр дээш, колхозчу ажыл-ишчилер көдүрлүүшкүнүг ажылдап турарлар.

С. СЕДИП,
тудуг бригадири.

Чурукта: «Тере-Хөл» колхозтуң тудуг бригадазының мурнакчылары (солагай талазындан) Сергей Хүрбе, Егорь Кидээ, Аким Аксоол, Лопсан Даңзыыр оларга бригадир Семен Седип эртенги ажыл хуваалдазын чугаалап берип тур.

Фотозу А. АИРНИИ.

Оларның ролю

Бай-Тайга районнуҢ «Мурнакчы» колхозунуҢ хөрээженнер чөвүлели колхоз бүдүрүлгезинге хөрээженнерни хаара тударынга багай эвес түүнелди чедип алган.

Бо чылын колхозтуҢ мал болгаш хову ажылдарында база түдүгда колхозчу хөрээженнер мурнуку чылдарга бодаарга хөйү-биле ажылдап турарлар. Оларның иштинден колхоз бүдүрүлгезинин мурнакчылары көвүдээн. Аныяк саанчы Кавылмаа быжыглаан инектериниҢ бирээзинден ортумаа-биле 972 литр сүүтү саагган. Огород бригадазында эштер Ортумаа, Сүрүнмаа, Кара-кыс олар ногаадан бедик дүжүттү өстүрген.

Хөрээженнер үүгле колхоз ажылында киржип турар эвес, кооперация кежигүннери—колхозчуларның бажыңнарынга эн эки культурлуг чуртталга дээш база эң эки арыг-шевер, культурлуг суур дээш чарышка идепкейлиг киржип турар апарган. Оларның хөй кезин хлеб быжырарынга, бажың чугайлаарынга өөренип ап, боттарының чуртталга-бажыңнарын арыг-шевер тударынга чанчыга бергеннер. Чижээ, колхозчулар эштер Авирил, Хорул, Шыырап, Онай Хажыт олар бажыңнарының иштин, даштын арыг-шевер тудуп турарлар. Бо чылын колхозтуң яслизиниң ажылының эжижээни хөрээженнериҢ колхоз бүдүрүлгезинге ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургускан.

Колхозта хөрээженнер чөвүлелиниҢ ажылынга колхоз баштаар чери база көдээ Совет боттуг дузаны көргүзүп турар.

Х. БИЧЕ-ООЛ.
көдээ СоветтиҢ депутады.

„Чүрекпеннің“ дузазы

Сүт-Хөл районнуҢ «Ишкин» кедээ ажыл-агый артелиниҢ хоочун аңчызы чеден үш харлыг Ондар Кызыл-оол аңнаыр тывыжындан колхозунга чыл-чылдала хөй орулганы киирип келген. Бо аңнаыр сезонунда 3 киш, 153 диин, 3 дилги, бир чекпе баштадыр 2840 рубльдиҢ өлүүн районнуҢ белеткелдер конторазынга эжиэп дужааган. Оон дужааган өлүүн бирги чергеге хүлээп алган.

— БодумнуҢ назынымы улгады берген болза-даа колхозумнуҢ ажыл-агыйын улам-на хөгжүдер дээш бүгү күжүмнү салып, аңнаыр ажылын кылып турар мен. Мээң аңчы ыдым «Чүрекпен» меңээ улуг дузаны чедирип турар — деп Кызыл-оол чугаалап олурар.

П. ШОКПАА.

* * *

2-ни узуткаан

Тожу районнуҢ «Совет Тыва» колхозунуҢ мал одары—Толбулга малдың дайзыны берүлер чоруп турар апарган. Малчыннар бир хүн аглаашкын чоруткаш, ийи улуг берүнү узуткаан. Оларны аңчылар Сереней биле Орай-оол боолап өлүргеннер.

Д. ДҮПЧҮН.

Чаа кадрларны алыр

Бай-Тайга районнуҢ «Мурнакчы» колхозунуҢ машина-техниказы чыл келген тудум-на көвүдеп, механизаторлар хөйү-биле негеттиниҢ турар апарган. Ону барымдаалаш, колхоз баштаар чери, партия организациязы механизаторларны колхозчулардан өөредип алырын шиитпирлээш, дөрт ай хуусаалыг курс организастаан. Оон башкызынга инженер Колесникти томуйлаан.

Курста 30 колхозчу аныяктар өөренип турар. Баштайгы айда класс кичээлиниҢ болгаш практика талазы-биле курстуҢ дыңнакчылары багай эвес түүнелдиг болган. КурстуҢ өөредилге программазы 1961 чылдың бирги кварталында доостур болгаш колхоз немелде кадрларны алыр.

В. САГДЫ.

СЭКП ТК-ныҢ декабрь Пленумунга уткуштур социалистиг чарышты калбартыкаш, Кызылдың колбаса фабриказының колбаса кылыр бригадазы ноябрьның бүдүрүлге планын он беш хонук бурунгаар 160 хуу күүсеткен. Коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик атты чедип алыр дээш бригада демисежип турар.

Чурукта: Бригадир Т. Петрованың механизастаттынган эзт тыртар машинада ажылдап турары.

Фото И. Степановтуу.

Биске бижип турары

Радио ажылы чон ортузунга улуг рольду ойнап турар. Бистиң областың ажылчы чоннары делегейде болгаш чуртта чаа-чаа болуушкуннарны радио дамчыштыр хүн бүрү дыңнап турар.

Улуг-Хем районнуҢ Ленин аттыг колхозунда радио дыңнакчыларының чоокта чаа болган конференциязынга радио дамчыдылгазының — эжижээнин демдеглевишаан, көдээ чоннуҢ культура-амыдыралынга таарышкан темаларлыг дамчыдылгалар тывадылга өөрөш болуп турарын оон киржикчилери саналдаан.

Д. САМБУУ.

* * *

Сүт-Хөл районнуҢ «Алдан-Маадыр» колхозунуҢ Сарыг-Булунда сүт-бараан фермазының комсомолчу саанчыларының уран чүүл бөлгүмү боттарының белеткеп алган концертин колхоз төвүнүҢ чурттакчыларынга көргүскеннер.

Анаа аныяк саанчыларның «Партия делгерезин!», «Тук» деп ырыларны ырлаанын колхозчулар улуг сонуургал-биле дыңнааннар.

Х. МОНГУШ.

* * *

Тожу районнуҢ «Май бири» колхозунуҢ Куштуг-Кежигде фермазынга клуб тудары-биле Хүлербенге баштаткан тулугжулар тудуг ыяжын кезип эгелээн турган. Колхозчу тудугжулар шалыпкын ажылдааш, клубту ажыглалга киирген. Комсомолчу аныяктар боттарының күжү-биле клубту малгаштап чугайлааш, оон залын, кызыл-булунун чурук, плакаттар база лозунгар-биле шимеп каастап алганнар.

Ам ында ферманың аныяктарының уран чүүл бөлгүмү ажылдап, кино, лекция, беседалар үргүлчү болуп турар.

К. КУМАЯҢ.

ИЙИГИ ООЛДААШКЫН

Тес-Хем районнуҢ «Чодураа» көдээ ажыл-агый артелиниҢ хойжузу И. Лүдү алды чыл хой малдап, колхозунга дыка хөй хураганны өстүрүп берген. Чеди чылдың баштайгы чылындан бээр, районда дээре кадарчы кылдыр санаттырып турар.

Эрткен кыш ширини болза-даа, Лүдү чаңгыс-даа баш мал хоратпаан, төрээн 382 баш хойнуҢ хураганнарын менди өстүрген болгаш түс чер уксаалыг хой бүрүзүнден 2,1 кг дүк алган. Областың сураглыг хойжузу О. Лопсанчаптың үлегерин эдерип, чүткүлдүг ажылдаанының түнелинде, оон коданындан 120 баш хойнуҢ ийиги оолдаашкынды ам эгелээр. Хойжу кыштаглаашкынга эки белеткенген.

— СЭКП ТК-ныҢ ам болур Пленумунга белек кылдыр, малдың кышкы одарладыышкынын, ажаалдазын үлегерлиг чорудуп, ийиги оолдаашкындан алдынган хураганнарны бүрүн камгалап алыр хүлээлгени алган мен—деп, Лүдү чугаалап олурар.

Сөзү болгаш фото М. Оюнуу.

Тодуг, хүр кыш ажырар

Чөөн-Хемчик районнуҢ «Октябрь 30 чылы» көдээ ажыл-агый артелиниҢ малчыннары СЭКП ТК-ныҢ ам болур Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиннери-биле ужуражыр дээш, мал кыштагладышкынын үлегерлиг чорудуп турар.

КолхозтуҢ шээр малы 23, бода малы 14 коданда кыштаглаан. Эрги кыштагларның кажаларының септелгези, чаа кажааларның тудуу колхозта багай эвес чоруттунган. Хойжулар Мөнге, Доржу, Байлак, Боткан-оол, Үмер-оол, Санчы, Кежик-Маннай, Лопсанчап, Сандык болгаш өскелер-даа кыштаглаарын боттарының күжү-биле эки кылып алган. Олар малынга четчир санныг чемнерни коданнарының девискээрлеринде чедиргилеп алган, Элезин-Бажы, БулуҢ-Терек сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары учетчиктер Делег, Доржу оларның удуртулгазы-биле кыштаглаашкынга эки белеткенип, мал чемнерин бүрүн сөөртүп алган. Ол фермаларда мал адаанга төгер өдекти хөй хемчээлдии-биле бөлген. Кодандан ыракта белеткээн өдекти бир автомашина-биле сөөртүп турар.

Кыштагларда ооттуг-сиген тайыс үнген, колхоз немелде кыштагларны кылып турар. Ам үеде 8 кезек немелде кыштаглар туттунган. Бода малга Сарыг-Алаакта ийи кыштаг кылдынган болгаш Борбак-Талда чаа кыштагны тудуп эгелээн.

Малга немелде кыштаглар тударынга коммунист Серемаага удуртурган тудуг бригадазының бызанчылары шудургу ажылдап турар.

С. МОНГУШ.

ЧАА ТУДУГЛАР

Таңды районда «Межегей» совхозтуҢ суурунуҢ тудуу чыл-чылда-ла калбарып турар. Эш В. Ивановка баштаткан тудуг бригадазы бо чылын улуг ажылдарны кылган.

Дөртү кварталдың эгелинден бээр совхозтуҢ конторазын, 150 олуттуг клубту болгаш почта салбырын, кижи эмнелгезиниҢ бажыңын туткан. Таңды райпозунуҢ бир улуг магазинин болгаш 40 олуттуг столоваязын суурда тудуп, ажыглалга киирген.

Бригада ам 2—4 даал ишти чурттаар бажыңнарның тудуун кылбышаан, сес чыл школазының өөредилге бажынын тудуп турар. Оон аңгыда 200 баш саар инек турар механизастаттынар ферманың даш тудуун чорудуп, ханазын дооскан, ам крышалап турар болгаш инекке бир, хойга 2 кажааны тудуп, ажыглалга киирген.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

Бир ажыл-агыйда

КолхозтуҢ № 1 хову бригадазы 1961 чылдың дүжүдүнге хереглээр үрезин белеткелин багай эвес чорудуп турар. Тарзажылар ниитизи-биле 360 тонна, оон иштинде 310 тонна кызыл-тас үрезинин арыглааш, складта урган. Үрезин арыглаашкынынга Сүрүн-оол, Сунгарак, Хуурак олар мурнакчы болганнар.

* * *

Колхозчу малчыннар ниитинин малын кыштан хүр, менди ажырар дээш күжениишкиниг ажылдап турарлар. Хендергеде 15 кодан, 100 баш мыйыстыг бода болгаш 3200 баш шээр мал кышкы кажаалар-биле хандыртынган, кодан бүрүзүнде мал чеми дужургунген. Малчыннар Дандар-оол, Базыр-оол, Серөп болгаш өскелер-даа кышка эки белеткенип, кажааларын боттары септеп, чылыглап албышаан, 15—15 тонна сигенни сөөртүп алганнар.

* * *

Арыг-Бажы сес чыл школазының 1961—62 өөредилге чылында одаар ыяжын Х. Тембирелге баштаткан 25 колхозчулар белеткеп кирипкен. Баштайгы ийи хүн 40 кубометрни хап тургускан.

СЭКП ТК-ныҢ декабрь ПленумунуҢ ажыттынар хүнүнге чедир 1200 кубометр ыяшты белеткээр хүлээлгени звено алган.

С. КОМБУ.

Улуг-Хем район, «СЭКП-ниҢ XX съездизи» колхоз.

Малчыннар Пленумга уткуштур

„Кызыл сылдыс“ колхозта

Эрзин районнуҢ бүгү колхозчу малчыннары-биле кады бистиң колхозтуҢ № 1 хой фермазының хойжулары партияның Төп Комитединин ам болур декабрь Пленумунга күш-ажылчы төлептиг ужуражыр дээш бүгү-ле күжүн салып турар.

Бистиң фермада 8760 ажыг шээр малды 25 коданнарда организастыг кыштагладып эгелээн. Эрткен кыштың дужулгазын өөренип көргеш, бо күзүн кыштаглаашкынга белеткелдерни эрте эгелээн бис. 46 кыштагларның септелгезин чорутпушаан, ийи артык кыштагларны база туткан. Эрги кажааларга немештир улуг хойларга ийи, чаш малдарга үш чылыг кажаалар база кылдынган. Өдек-кыштаг бүрүзүнде-ле мал чемнерин белеткеп алган бис. Ам-даа кыштагларже 71 тонна сигенни сөөртүрүн үргүлчүлеп турар. Хар эжер хүүректер, малдыырлар болгаш аҢ далбыйлары кыштаг бүрүзүнде белеткеттинген. Күжү арган анай, хураганнарны ийи коданда тускай ускеш, амдыгаштан эгелеп азырай берген бис.

Өдек-кыштагларны шыңгыы белеткээри-биле кады малчыннарның кышкы үеде амыдырал байдалынче улуг кичээнгейни салып турар. Колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы кыштаглаашкын эгелээринин мурнунда малчыннарның кышка удур белеткели-биле таныжып, оларның өглерин чылыглап, одаар ыяжын белеткээринге боттуг дузаны көргүскен. Ам малчыннар ортузунга агитация массалыг ажылдарны доктаамал чорудар агитаторлар ажылдап эгелей бергеннер.

Бистиң ферманың хойжулары чеди чылдың ийиги чылында хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2,1 кг дүктү кыргып алырын хүлээнген. Ол сөзүвүстү эгелеп шыдаан бис. Мындыда болза төрүүр хойларның чаш төлүн менди камгалап ап, өстүрер талазы-биле алган хүлээлгевис күүсеттинмээн. Онаагчкан херээнге бедик харыысалгалыг болуп, ак-сеткилдиг, тура-сорук-биле ажылдап, боттарынга алган хүлээлгезин чедиишкиниг күүсеткен хойжулар бисте база бар. Чижээ, эш Хууракай эрткен кыжын 430 ажыг хойларны менди кыш ажырган, 307 төрээн хойларның хураганнарын бүрүн камгалап өстүрген база хой бүрүзүнге онаштыр 3,3 кг дүктү кыргып алган. Бо күзүн 2000 ажыг тыва уксаалыг хойларны нарын дүктүг кошкарларның үрези-биле тарып боозаткан бис. Төрүүр хой бүрүзүнге хураганнар эмзирер серлиг кажааларны кылып турар бис.

Чеди чылдың үшкү чылынга уткуштур кыштаглаашкынны эгелевишаан, бүгү малды хүр кыштагладып, келир чылдың хүлээлгелерин күүсеттирингe таарымчалыг байдалдарны тургузарынга бүгү күжүвүстү салып турар бис.

О. КООЖАП.

„Кызыл тараачын“ колхозта

Бии-Хем районнуҢ «Кызыл тараачын» колхозунуҢ Ээрбек участогунуҢ малчыннары кыштаглаашкынга эки белеткенгеш, бүгү малды кыштагларда аппарган. 11 мун баш шээр малды 26 коданда тургускан. Колхоз баштаар чери малчын бүрүзүнге бир-бир кадарчыларны немей быжыглаан. Бичангаш ниитинин малын кыштан хүр ажырар демисел калбарган.

Амгы үеде кыштагларже мал чемнери сөөртүр ажыл чоруп турар. 337 тонна сиген, 400 тонна силос болгаш малдың чаш төлүнге чидиртир 43 тонна эки шынарлыг ногаан сиген участокта бар. Хардан өске суггат чок кыштагларже суг сөөртүр бир автомашина ажылдап турар. Участокта ажылдап турар көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери мал чеминиҢ нормазын ажылдап кылгаш, ол ёзугаар чарыгдаарынын чурумун тургускан.

СЭКП ТК-ныҢ декабрь Пленуму ажыттынгыже чедир малдың чаш төлүн хүлээп алыр кажааларның септелгезин доозуп, чылыглаар талазы-биле ажыл хайныышкынныг чоруп турар. Ол ышкаш малчыннарның чуртталга бажыңнарында чамдык чедир кылдынмаан түүлдерни кылып турар.

В. ЧҮЛДҮМ.

Коммунист Калдар колхозчу иелериниҢ бичии ургуларын культурлуг аажы-чаңга кижизидип, өстүреринге кызымаккай ажылдап, идепкейлиг чоруун көргүзүп турар. Өвүр районнуҢ «Торгалыг» колхозунуҢ Чаа-Суурда ургулар яслизиниҢ кижизидикчизинде ол 5 чыл ажылдап, колхозчу иелериниҢ макталын чедип алган.

Фото С. Туматтыы.

Таарымчалыг болган

Чаа-Хөл районнуҢ Ленин аттыг колхозунда эш Чигжитке удурткан орук тудуунуҢ бригадазы колхозтуҢ девискээри Серлиг-Кежиг көвүрүүн июньда тудуп эгелээн. Оон тудуунга хереглээр материалдарын баш бурунгаар белеткеп сөөрткени-биле тудуг дүргеН доозулган.

Ол көвүрүг районнуҢ колхозтарының болгаш Чаа-Хөл суурнуҢ албан-организация черлериниҢ транспорт шимчээшкининге улуг ужур-дузалыг. Чаа көвүрүгнү тудуп кылырынга колхозчулар Савдан-Сүү, Наннай, Чигжит, Хертек лар идепкейлиг киржип, ажыл нормазын 150 хуу чедир күүседип турганнар.

М. ЛАМА.

„Фридрих Энгельстиң чагыглары ГДР-де күүсеттинген“

БЕРЛИН. (СЭТА). Немец улустуң улуг оглу, эртемниг коммунизмниң үндезиленчилериниң бирээзи — Фридрих Энгельстиң төрүттүнген хүнүнден бээр 140 чыл болганын Герман Демократтыг Республиканың хөй-иниитизи калбаа-биле демдеглээн.

ГСЧП ТК-ның органы «Нейес дейчланд» солун ол алдарлыг хүнге холбаштыр мурнуку үүлдү парлаан. Бистиң чүс чылывыстың баштайгы чартыында Ленинниң чогаадычы ёзу-биле хөгжүтиеки Маристың болгаш Энгельстиң ереди болза төөгүнүң хыналдазын 100 ажыг чылдың дургузунда шыдажып эртиен деп ол солун демдеглээн.

«Нейес дейчландының» демдеглээни болза: делегейниң ажылчын шимчээшкини Фридрих Энгельсти ажылчын аңгының угаазылап бодаашныныңның эртем талазы-биле үндезиленчилериниң бирээзи деп санап турар. Ынчангаш ам бистиң социалистиг күрүневиске улуг немец эртемденнериниң идеялары боттуг үүл болуп күүсеттинген. Ажылчын-тараачыннарның күрүнезиниң эчис сорулгазы болза тайбың, дайынны кажан-даа болдурбазы, чепсектериниң бүгү-ле хевирлерин узуткаары болуп турар.

«Берлинер цейтинг» солунуң бижээни: Карл Маристың дайынчы сурунчузу Фридрих Энгельс болза реакцияга удур демиселге немец болгаш делегейниң ажылчын аңгыларының революсчу баштыңчызы чораан. Немец улус ам Германияның төөгүзүнге бир-ле дугаар ажылчын-тараачыннарның күрүнезин тургускаш, бодунуң улуг оглунга кажан-даа бузулбас турескаалды тургускан.

Ф. Энгельстиң чогаалдары Болгарияда

СОФИЯ. (СЭТА). Ф. Энгельстиң чогаалдарының Болгарияда нептереп турарының дугайын «Работническо дело» солун бижээн.

Болгар дылга 1890 чылда эң-не баштай көзүлген Энгельстиң баштайгы чогаалы болза «Социализмниң утопиядан эртемче хөгжүлдези» болган. А оон чүгле бир чыл эрткен соонда Маркстың болгаш Энгельстиң «Коммунистиг партияның манифестизи» деп кайгамчыктыг ажылы парлаттынып үнген болгаш Болгарияга ажылчыннарның революстуг шимчээшкининге ол улуг салдарын чедирген.

1890—1944 чылдарның дургузунда Фридрих Энгельстиң 25 ажылдарын болгар дылче счулдуруп үндүрген.

1944 чылдың сентябрь 9-туң соонда марксизм-ленинизмниң классиктериниң ажылдарын массалыг-биле парлап, нептередири Болгарияга эгелээн. Амгы үеге недир Фридрих Энгельстиң чогаалдарын 58 катап, ниити тиражы 530 муң экземпляр кылдыр парлаан. Ол ышкаш Фридрих Энгельс биле Карл Маркстың кады кылган ажылдарын ниити тиражы 588 муң кылдыр 41 катап парлап үндүрген.

1950—1951 чылдарның дургузунда Маркстың болгаш Энгельстиң чыынды чогаалдарының ийи томнуг номнары болгар дыл кырынга парлаттынган. Маристың болгаш Энгельстиң 30 томнарлыг чогаалдарын парлаарын 1957 чылдан эгелээн.

Венгр Улус Республика. Физиканың Венгр Төп эртем-шинчилел институду эртем ажылынга, медицина болгаш техниктиг хереглелдерге радиоактивтиг изотоптарны кылып турар. Ол институтту Совет Эвилелиниң дузалажызы-биле тургускан. Ада-чурттуң эртеминиң болгаш үлетпүрүнүң хереглелдерин институт бүрүнү-биле хандырып турар.

Чурукта: институттуң лабораториязында. Радиоактивтиг материалдарның транспортировказы.

Фото Е. Фридманныы.

ГВИНЕЯНЫҢ ДЕМОКРАТТЫГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ ДООЗУЛГАН

КИССИДУГУ. (СЭТА). Гвинеяның демократтыг партиязының чыл бүрүде чыглыр ийиги сессиязы бодунуң ажылын чоокта чаа ында дооскан. Конференцияның түңнел хуралынга политиктиг болгаш экономиктиг айтырыгларның талазы-биле резолюцияларны бир үн-биле хүлээп алган.

Политиктиг айтырыглар талазы-биле резолюцияда чугаалап турары болза, Каканга эрткен сээлгү конференцияның үезинден бээр болгулаан болуушкуннар Гвинеяның шилип алган оруунуң шыныын бадыткаан болгаш ол орукту өске-даа африка чурттар улам үүлдүгзүнүп, боттарының эп-сеткилин каттыштырып турар. Империалистерниң Алжирде чорудуп турар колониалисчи дайынының, а ол ышкаш Конгода колонизаторларның үүлгедиин конференцияның киржикчилери бир үн-биле буруу шаап көрген. Африка чурттарның чаңгыс эвинче угланыышкыны үргүлчүлээриниң эргежок чугулазын резолюцияда демдеглээн.

Иштики политика талазы-биле конференцияның киржикчилери империалистерниң талазындан чимезиишкиннерниң айылы туруп турунда национал чаңгыс эпти быжыглаары дээш саналдаан болгаш партияның бүгү кежигүннерин, бүгү улусту серемчиледдиг турарынче кыйтырган.

Экономиктиг айтырыглар талазы-биле резолюцияда чурттуң экономиктиг хамаарышпас чоруун чедип алырынга кайгамчыктыг үе болуп турар үш чыл планының сорулгаларын боттандырарының эргежок чугулазын демдеглеп турар. Бо чылдың ноябрь 30-ден эгелээн алмаз рудниктеринде кандыг-даа хуу тывышты хоруг-даар дугайында база чаа чылдан эгелээш алмаздың бүгү тывыжын болгаш ону садып алырын күрүнениң холунче шилчиндер дугайында шиитпирин резолюцияда база айыткан.

Республиканың президентизиниң сонгулдаларынга хамаарышкан тускай резолюцияда чугаалап турары болза, ол сонгулдаларны 1961 чылдың январь 1-де чорудар болгаш президентиниң албан-дужаалынга Секу Турени кандидат кылдыр демократтыг партия депшидип турар. Конференцияга допчу харыы берген партияның чингине секретары Секу Туре конференцияның түңнелдерин үндүрген болгаш делегей байдалынга доктаап, допчу чүве чугаалаан. Неоколониализм деп адаар чүве Африканың улустарынга кол айыыл болуп турар деп ол чугаалаан, империалистер шагда-ла ажыы-биле хөделип шыдавас апарган болгаш боттарының ёзулуг планнарын чажырар ужурга таварышкан, империализм болгаш капитализм өлүмче чыгаттырган дээр дугайын факт боду чугаалап турар. Чоокта чаа политиктиг хамаарышпас чорукту чедип алган чурттарны Секу Туре неоколониализмниң айылындан кичээндирген. Хосталга чаңгыс чурттуң хемчээлинге, чаңгыс районнуң хемчээлинге кара бажынның дөрт ханаларының иштинге туруп болур. Политиктиг хосталга чугула чаалап алышкыындыр, ынчалзажок ооң дараазында экономика болгаш социал талазы-биле хосталга база боттанган турар ужурлуг деп Секу Туре айыткан. Маңаа холбаштыр Секу Туре чурт экономика талазы-биле хамаарышпас турзун дээш ам бүгү-ле күжениишкиннерни салып турар Гвинеяны чижек кылдыр көргүскен.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң дыңнадыы

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Ноябрь 16-да Бухарестиге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң секретариадының хуралы болган, европ чурттарның тайбың талалакчыларының национал шимчээшкиннериниң чамдык секретарьлары ол хуралга киришкен. Румынияның парлалга агентилелиниң дамчытканы Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң секретариадының дыңнадыында чугаалап турары болза:

Европага чепсегленишкипни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш кампанияны колбартыр дугайында, ылаңгыя Барыын Германияның дагын чепсегленишкининге удур база Европага айыыл чок чорук дээш хемчеглерни улам калбаа-биле чорудар дугайында айтырыгны хуралдың киржикчилери чугаалажып көргсн.

Мурнуу Вьетнам эрге-чагыргаларының араатанзыг үүлгедиглери

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамның информас агентилелиниң дыннатканы-биле алырга, Вьетнамның улус армиязының харылзаа төлээлери болза Мурнуу Вьетнамда Ка Мау можунуу Нго Динь Дьемниң самолёттарының чоокта чаа бомбалаанынга болгаш бооларанынга удурланыышкынның өзгаазын Вьетнамга хайгаарал болгаш контроль талазы-биле делегей комиссиязынга ноябрь 11-де чорудуп берген.

Харылзаа төлээлериниң чагаазында чугаалап турары болза, бо чылдың октябрь 10-дан 15-ке чедир үениң дургузунда Нго Динь Дьемниң он-он хыдыкчы самолёттары Ка Мау можунуң элээн районнарынче халдаашкынны кылып, буза тепсир болгаш өртендирер бомбаларны октагылаан. Он-он кижилер өлүрткен болгаш балыглаттырган, тус чернин чурттакчыларының хөй-хөй бажынарын үрегдээн.

Ол можуга доктаамал шеригниң болгаш тус чериң шериг кезектериниң муң-муң солдаттарының киржилгези-биле шаажылал үүлгедиглерин чорутканының соонда дораан-на ол бомбалаашкыннарны, а ол ышкаш чурттакчы чонну бооларын эгелээн деп чагаада айтып турар, ол шаажылал үүлгединиң үезинде 200 ажыг кижи өлүрткен болгаш балыглаттырган, а муң-муң өг-бүлелерни албадалдыг лагерьлерде хоруудаан.

Ка Мауже агаар халдаашкыннарыбиле холбаштыр истелге кылыр бөлүктү чорудуп бээринче делегей комиссиязын харылзааның төлээлери кыйгырган.

Тергиин хаакчы мен деп махтанма! Фотоэтюд А. Нугуурактыы.

СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседа

Чехословак эртемденнер колхозтарда күш-ажылдың акша-биле төлевириниң дугайында

МОСКВА. Чехословакиның Социалистиг Республиказының Көдээ ажыл-агый академиязының болгаш Көдээ ажыл-агый министерствозунуң бөлүк эртемденнери болгаш инженер-экономистери Совет Эвилелинде чорудуп турарлар. Колхозтарда күш-ажылдың акша-биле төлевирин, бот-орулга чарылганы шингээдип алырын болгаш ажыл-агыйны организасталарының өске-даа айтырыгларын аалчылар чаңгыс өвес чыл өөренип турар.

Төлээлериниң удуртукчузу, Чехословакияның Көдээ ажыл-агый эртемнериниң академиязының даргазының бирги оралакчызы академик Иржи Котятко СЭТА-ның корреспондентизи С. Колыванов-биле беседазынга мынча дээн:

Совет колхозтар күш-ажылды нормалаарынга болгаш төлээринге улуг дуржулганы мөөнеп алганнар-дыр. Ол дуржулга бистерге үнелиг болгаш өөредиглиг. Краснодар крайның Кореневск районунда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде колхозчулар-биле акша санажылгазын организасталаны бистерге онза солун болду. Ол ажыл-агыйда колхозчуларның кылган ажылының магадылаттынган төлевирин ийи чыл практикалап турар. Ында бүгү-ле будурулге бригадаларын ажыл-агыйның бот-орулга чарылгазынче шилчиткен. Москва областың Владимир Ильич аттыг көдээ ажыл-агыйында колхозчуларның аразында олча-ажыктың шын хуваалдазын чарыгдаан күш-ажылдың санын болгаш шынарын барымдаалап тургускан. Ол ажыл-агыйда нормаларны болгаш өртек төлевирин совхозтарның деңнелинде тургускан.

Совет Эвилелиниң колхозтарында күш-ажылдың акша-биле төлевириниң аргазын өөренип көрген чорук Чехословакияның чамдык көдээ ажыл-агый кооперативтеринге совет дуржулганы нептередиринге биске дузалаан. Ылаңгыя күш-ажылдың магадылаттынган төлевирин ам республиканың 70 ажыл-агыйларында шингээткен.

Күш-хүүнүң төлевиринде натура-биле төлевириниң үлүү шоолуг өвес —25 хуудан ашпайн турар. Будурулге кооперативиниң кежигүнүнүң кол ажылдап алган үүлүн акша-биле төлээр. Устав ёзугаар ол акшаның 50-ден өскөн өвес хуузун ай санында авансалап азы күш-ажылдың магадылаттынган төлевириниң чурумубиле берип турар.

Күш-ажылдың депшилгелиг төлевирин шингээдип алган чорук көдээ ажыл-агый будурулгезиниң бүгү-ле адырларын кедүреринге улуг салдарны чедирип турар деп И. Котятко демдеглээн.

1959 чылда Чехословакияга коллективизацияны дооскан. Көдээ ажыл-агыйның чаңгыс аай кооперативтери көскүзү-биле быжыккан. Совет колхозтарының мөөнеп алганы дуржулганы ажыглавышаан, бистиң кооперативтеривис чер болгаш мал ажылының продукциязын будуруп үндүрерин чыл санында көвүдедип турарлар. Чижээлээрге, эрткен чылын олар республикага гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 24 центнер тараанны болгаш 315 центнер чигир свёклазын ажаап алганнар. Катчимистерниң болгаш хмельдиң бедик дүжүү чедип алдынган.

Академик И. Котяткоңуң оон ынай чугаалааны болза, 1961 чылдың январь 1-ден эгелээш, Чехословакияның улус ажылагыйын хөгжүдериниң үшкү беш чыл планы эгелээр. Келир чылдың мартта көдээ ажыл-агыйның чаңгыс аай кооперативтериниң съездизи болур. Үшкү беш чылды көдээ ажыл-агыйга дөрт чылдың дургузунда күүседир деп лозунгуң адаа-биле ол съездини эрттирер деп турар. Кооперативтер күш-ажылдың акша-биле төлевирин чер болганга нептередириниң айтырыын съездиге чугаалажып көөр. Ынчангаш, күш-ажыл төлевиринге болгаш ажыл-агыйларны быжыглаарынга совет колхозтарның дуржулгазын улам-на ханызы-биле өөренип көөру бистиң төлээлериниң сорулгазы болуп турар деп беседаның төнчүүүде эртемден медеглээн.

* * *

Ажы-дунма Чехословакиядан келген аалчылар Москвага турган үезинде дургузунда Көдээ ажыл-агый экономиказының Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң эртем ажылдакчылары-биле, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң тускай эртемниглери-биле, Бүгү-эвилелдиң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый академиязының президентизи П. П. Лобанов-биле, академик Т. Д. Лысенко-биле, улус ажыл-агыйының чедишкиннериниң делгелгезинге келгеннер-биле чугаалашканнар. Оларның моон ынайгы баар черлериниң планында Москва областың Ульяновск районунуң Владимир Ильич аттыг болгаш Раменск районунуң «Ленинниң оруу» колхозтары кирип турар.

Областа АГААР-БОЙДУСТУҢ *байдалы*

Бөгүн областа булуттагылап каап турар хүн болур. Хат кошкак. Агаарның температуразы: даглыг черлерге—13—18, чавыс черлерге—14—19, а Кызылга—17—19 градус соок.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

Мавританияның хамаарышпас чоруун чарлаан

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентилелдиң дыңнадып турары болза ноябрь 27-ден 28-че дүн ортузунда Нуакшот хоорайга болган национал хуралга премьер-министр Моктар Ульд Дадда Мавритан ислам республиканың ёзу барымдаалаан хамаарышпас чоруун чарлаан.

Англияда частаашкын

ЛОНДОН. (СЭТА). Англияда эмин эрттир чаашкынныг күс болганының ужурундан көдээ ажыл-агыйлыг кижилериниң—фермерлериниң мурнунга шынгыы бергедээшкиннер таваржып турар. Ол болза Англияның дыка хөй районнарынга сөөлгү 108 чылдың дургузунда болуп көрбээн чаашкын. Ховунуң бүгү-ле ажылдарын соксаал чок частаашкын доктааткан болгаш чер суг-биле эмин эрттир сиңиккен ужурундан күзүн чажар тараанны чаштырар идегел оскундурган.

«Обсервер» солуннуң көдээ ажыл-агый айтырыгларының талазы-биле хайгаракчызының бижип турары болза, дыка хөй черлерде күзүн чажар кызыл-тастың чүгле 10 хуузун тараан.

Дыка хөй фермерлер картофельдиң дүжүдүнүң чартык кезиин черге каар ужурга таваржып турар.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязы

Политиктиг комитетте

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Кол Ассамблеяның Политиктиг комитеди Мавритания дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн дооскан. Бо айтырыгны Мароккоңуң төлээлери сессияның хүн айтырыынга киирген болгай, ынчангаш ооң төлээлекчизи Марокко-биле Мавританияны каттыштырарын негеп турган. Бо ийи чурттуң төөгү, этнография болгаш дыл талазы-биле ниитилешкээн мооң-биле кады ол айтып турган. Францияның Мавританияга тывыскан «хамаарышпас чоруу» «колониализмниң шывыы болур», чүге дээрге, Франция чурттуң экономиктиг болгаш стратеттиг курлавырларына контрольду хевээр артырып ап турар-дыр деп ол медеглээн.

Мавритания ам бизин хамаарышпас чурт болу берген болгаш оон хамаарышпас чоруун албан ёзуузу-биле чарлаар деп турар төлээде, мээн чуртум чугаалажып турар айтырыгның талазы-биле кандыг-бир чугаалажыышкыннарны кылыр азы кандыг-бир хүлээлгелерни бодунга ап шыдавас деп Францияның төлээзи медеглээн.

Африканың хөй чурттарының, а ол ышкаш Азияның чурттарының төлээлери Марокконуң негелдезин деткээн. Ынчаарга өске чурттарның, оон иштинде чамдык африка чурттарның төлээлери Мавританияны хамаарышпас күрүне кылдыр көрүп, ону КНО-га хүлээп алыр деп саналды бергеннер.

Индонезияның, Иорданияның болгаш Ливияның төлээлери «КНО-нуң Уставының сорулгаларына болгаш принциптеринге дүүштүр айтырыгны тэйбың шиитпирлээрин чедип алырын» францияга болгаш Мароккога саналдап турар резолюцияның кады кылган төлевилелин киирген.

Политиктиг комитеттің хуралынга ССРЭ-ниң төлээлекчизи В. А. Зорин санал берген. Маңаа янзы-бүрү үзелбодалдарның дугайында саналдарны дыңнадывыс. Ынчалзажок, чугаалажып турар айтырыг колониалдыг системаны үзүткаар дугайында база Африка черде колониализмниң артыышкыннарын үзүткаар дугайында ниити айтырыг-биле сырый холбашкан деп чүвени төлээлериниң хөй пуруузу боттарының саналдарынга демдегледилер дээрзин Зорин чугаалаан.

Ленинчи даштыкы политиканың принциптерин барымдаалааш база хостуг хөгжүддеже улустарның чүткүлүн ханы хүндүткеп көрбүшаан, Совет чазак Африканың чурттарының хамаарышпас чоруун чарлаанының дугайында айтырыгның талазыбиле бодунуң туружун тодарадырда, национал бот баш миннип шиитпиролеттинеринге болгаш хамаарышпас чорукка улус бүрүзүнүң эргезин деткиринин принципин удуртулга болдуруп турар деп Зорин үргүлчүлеп чугаалаан. Харын баштайгы үеде чамдык африка күрүнелериниң хамаарышпас чоруу кызыгаарлаттынган болгаш ёзу барымдаалаан таварылгада безин ССРЭ-ниң чазаа ол чаа күрүнелерни политика өталазы-биле деткиири ажыктыг, ынчангаш эрнегей хамаарышпас чорукту ёзулуг хамаарышпас чорук болдурар дээш ол чурттарның патриотчу күштериниң демиселинге таарымчалыг дээре байдалдарны тургузарынга дузалаар деп санап турар.

Ынчалзажок Мавританияга хамаарыштыр херектиң байдалы нарын болуп турар. Ол чуртта француз колониалисчи администрацияны дужүрери колониалдыг дарлалдан бодунуң хосталыының угланыышкынынга Мавританияның баштайгы чугула базымы болур. Ындыг болза-даа Африканың, а ол ышкаш Азияның хөй-хөй чурттары Мавританияның хамаарышпас чоруун хүлээп көрбейн турар болгаш Марокконуң туружун деткип турар. Мавританияның колониалдыг дарлалдың адаанга үр үеде туруп келгениниң түңнелинде ында тургустунган байдал Африканың болгаш Азияның хөй-хөй чурттарынга эки билдингир.

Ол чурттарның санал-оналын кичээнгейге албайн барып болбас, чүге дээрге, ол районда байдалды билбишаан, олар ону өске күрүнелердеи черле дээре үнелеп көрүп болурлар. Мынчангаш мавритан айтырын катап хандыр өөренип көөрү чугула деп Совет чазак санап турар, Мавританияда даштыкы шериглериниң болгаш шериг базаларының турар чоруу, ооң колониалдыг ёзу-чурумну херек кылында ам-даа ап октаваан чоруу ол чуртта байдалды нарыдады бөөрин болдурбас ужурлуг.

Индонезияның, Иорданияның болгаш Ливияның резолюциязының төлевилелин, Афганистанның төлээлериниң ол төлевилелге киирген чазалгаларын совет төлээлекчи деткээн.

Ындыг шиитпирни хүлээп алгаш, сонуургалдыг талаларның саналоналдарын, мавритан улустуң күзелин болгаш санал-оналдарын барымдаалап ол айтырыгны тайбың, чөптүг шиитпирлээриниң шын оруунче кирер бис деп Зорин чугаалаан.

Ирактың төлээлери Индонезияның, Иорданияның болгаш Ливияның резолюциязының кады кылган төлевилелинге чазалгаларны киирип, «сүмелеп тур» деп сөстү сонуургалдыг талалар айтырыгны тайбың шиитпирлээринге келир дээрзинге «идегелии илергейлеп тур» деп сөс-биле солуурун саналдаан.

Ол чазалганы бир дугаарында бадылаткан. Ону 31 чурттарның төлээлери деткээн. 39 чурттарның төлээлери удур бадылаан болгаш 25 чурттарның төлээлери дадагалзаан. Ындыг түңнелдиң чылдагаанында резолюцияны бадылаашкынга киирбес деп Индияның төлээлекчизи санал берген, чүге дээрге, ол чорук, ооң бодалы-биле алырга, чөрүлдээни күштелдирер болгаш африка чурттарның аразында харылзааларга улуг үржүктарны чедирип болур чадавас. Резолюцияның төлевилелин кады кылган авторлары Индияның ол саналы-биле чөпшээрешкен болгаш балылаашкын болбайн барган. Мынчангаш Мавританияның айтырыының талазы-биле ёзу барымдаалаан шиитпирни Политиктиг комитет хүлээп албаан.

КИНО

Бөгүн кинотеатрларга болур кинолар болза:

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): **«Хөглүг оолдар»**—11.30 шакта; **«Суг дувунуң хавлары»**—1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда:, биче залга: **«Римниң канчульдары»**—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Фуркат»**—11.15, 1.15, 3.15, 7.15, 9.15 шактарда; **«Акызының болгаш хөрээжен дунмазының чогаадылгалары»**—5.15 шакта.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДАН

деп кинону көрүнер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда киллизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарьның болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, өдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт киллистериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура-амыдырал киллистериниң 37-13, иштики информация киллизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг киллистериниң 21-27, литажылдакчыларның 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00998. Чагыг № 3054. Культура эргелелиниң типографиязы.